

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ignatii Loiolae Vita

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11486

IGNATI VITÆ LIBER TERTIVS.

HAETIVS Ignatii toto vitæ cursu proposito, nunc pro-
cipua quædam de ipsius factis, dictis, ac moribus, & quibus
quo magis in promptu sint, per species exsequemur. Ac
primùm de studio precandi meditandique, qua laude in primis
Ignatius floruit.

DE ORANDI ASSIDVITATE, ET STVDIO PIETATIS. CAPVT I.

NITIO conuersionis, vt antè diximus
precandi contemplandique causa magna
sibi vim intulit, partim in rerum caducis
quibus assueuerat, vitanda recordatione
partim etiam in scrupulorum molestissimis
igendis. Procedente deinde tempore, cum
magis in dies à contagione corporis, Deo
ad iutore, se abstraxisset, tantam eius generos
ris facultatem adeptus est, non modò vt è cæli siderumque aspectu,
quo maximè capiebatur, sed etiam vt ex intuitu floris, aut
herbæ, aut leuissimæ cuiuslibet rei, confestim in Dei cogitatione
amoremque suauissimè raperetur. Idque nostris hominibus
capiebat esse familiarissimum, vt in singulis creatis rebus, quous
eius fieri posset, creatoris potentiam, sapientiam, bonitatem ag
noscerent. Eisdem monebat, vt contra quotidianas demonum
insidias, ne circumuenti repente in fraudem inducerentur; vel in
structo, quod aiunt, agmine semper incederent, vel certe dissipati
zis in varias curas & negotia vitibus animi tamquam recepti
eanerent statis horis diei; & in semet ipsi descenderent, suaque
omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quàm diligentissimè re
puratæ

purarent, adhibito etiam monitore, si opus esset, vel memoriz
 vel etiam notiz causa: denique omnia probe contemplati, cō-
 tra id vitium maximè pugnam capesserent, quo vitio se præcipuè
 vrgeri & laborare sentirent; nec antè desisterent, quàm Deo du-
 ce debellatum esset. Sanè ipse, quamquam se habebat semper
 in potestate, & ex diuini Bernardi præcepto, non se rebus tradere,
 sed commodare consueuerat; tamen, qua erat diligentia, in sin-
 gulas horas vltro inquirebat in se: idque, propter diurnam ex-
 ercitationem, nullo negotio; magisque ac magis in spiritu pro-
 ficere nitebatur, diem cum die, vt suprà diximus, hebdomadam
 cum hebdomada conferens: qui cursus ad candorem animi ac
 perfectionem certissimus est; neque id solùm, sed etiam statis
 quotidie temporibus, erepto ex summis occupationibus otio,
 contemplationi vacabat: quam ad rem aliquoties à domesticis
 etiam obseruatus est, hoc maximè modo se comparans: Vt enim
 superiorem ascenderat ædium partè, vnde liber esset prospectus
 ad sidera: stabat aliquantisper oculis in cælum defixis: tum pro-
 uolutus in genua, totius huiusce pulchritudinis conditorem sup-
 pliciter adorabat, deinde propter imbecillitatem, humili scabel-
 lo simul atque confedisset, continuè ex oculis vberes lacryma-
 rum rivuli profluebant; idque nullo profus vel singultu vel stre-
 pitu. Atque in hunc ferè modum, æquè animo & corpore im-
 motus, excipiebat diuini luminis radios, ac Patri cælesti mira
 quadam spiritus dulcedine iungebatur. Neque verò ad beatos
 hosce congressus tantummodo sub orationis horam compone-
 bat ille sese, verùm in perpetua quadam erat vigilia contra om-
 nes rerum mortalium illecebras, & otiosam mentis euagationè,
 nec minùs accuratè animum ab omni labe tuebatur, quàm qui
 pretiosis ornati vestibibus via lutulenta coguntur incedere: inten-
 ta erat custodia sensuum, quotidiana cuiuslibet omissionis con-
 fessio, iugis recordatio beneficiorū Dei, in aliorū factis dictisque
 interpretandis nulla temeritas; denique summa obseruabat cura
 quidquid ad Christi gratiam vel tuendam vel augendam quo-
 quo modo pertinere intelligeret. Mortalium rerum curas, ac
 præcipuè quæ ad affines cognatosve pertinerent, omnino refu-
 git, illud Apostoli dictum reputans apud se: Nemo militans Deo
 implicat se negotiis secularibus. Erat ei proneptis ex fratre, vir-
 go, quæ deinde Ioanni Borgia nupsit, hodie Philippi Regis apud
 Casarem legato; de hac in matrimonio collocanda cum ad eum
 subinde referretur, totà ille rem semper ad cognatos reiecit, nec
 adduci vnquam potuit, vt vel minimam eius negotii partem
 H attingeret.

attingeret. Oranti aliquando per hyemem clauso cubiculo allatas è Guipuzcoa litteras ianitor festinè reddidit; ratur gratissimas fore, quòd nimirum longo & locorum & temporum interuallo afferrentur; at ille fasciculum, vt erat ligatus, illico in ignem abiecit, re ipsa ianitorem admonès, qui sese cælesti militiæ addixerit, huic esse mortalia negligenda. Peregrinis hominibus, conditionem ipso interprete (quòd multum apud principes auctoritate valeret) in aula quærentibus, negabat sibi nisi cum summi Regis aula rem esse: ad eam si aditum optarent, daturum se operam, quantum labore ac precibus assequi posset, vt essent in intimis Regis amicis ac familiaribus; quo responso vulgato, minùs multum iam in eo genere molestiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti aggrediebatur vnumquam, nisi attentè consulto ac propitiato Deo; nec vllum quamuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor ex toto corporis habitu, ac præsertim ex fronte atq; oculis, emicaret; ex quo facilè existimari potest, qualem ille se in horaria precatatione psalmis que & in sacrificio Missæ præstiterit. Sanè, cum initio sacerdotii, in medio Lateranensi templo, Christi natalitia celebraret ad Aram sacris Apostolorum Petri, Pauli, & Andrea reliquiis inclytam, tanta est repente spiritus dulcedine delibutus, vt inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nulla vnumquam ratione potuerit. Quo tam insolito spectaculo commotus è circumfusa multitudo quidam, ac rem longè secus interpretatus, Francisco deinde Strata Ignatii administro in aurem insufurrans; Facinosum nempe virum, inquit, sacerdotem istum tuum, & omnibus flagitiis coopertum, qui conscientia stimulis agitur, crimina sua toto pænè sacro desseuerit. Visionum præterea exstat libellus ac luminum, quæ illi ferme sacrificanti obuenerit, quo maximè tempore Societate ordinabat: quas visiones ipsemet pietatis & memoriae causa in ephemeridem retulit. Eum libellum qui attentius legat, clarè perspiciat, qua præparatione, quo spiritu ad Sacramentum altaris ac cedere consueuerit. Septem etiam Urbis templa, & religione & Pontificum indulgentiis celeberrima, certis anni temporibus diligenter & castè visebat pedes, & quidè per hyemè lacernatus, haud sine mantelo: nec vlla corporis lassitudine, aut ceteros exemplo suo destitui, aut se tantorum bonorum cõmunionem fraudari patiebatur. Piacularia verò grana quæ dicuntur, & carcas agni cælestis effigies, pictasque Sanctorum icunculas, & alia id genus, quæ ab impiis irridentur, ita studiosè tuebatur, & caras habebat, vt in eius scrinio post mortem nihil ferè aliud apparuerit.

Pro Ecclesia catholica, ac nominatim pro Christianis Regibus & atq; principibus, quotidie ardentè orabat: pro summo vero Pontifice numquam sine vberimis lacrymis. Et quoniam de uolacrymarum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res memoratu digna. In cæteris ornamentis ac beneficiis, donum etiam lacrymarum Ignatius à Christo Domino acceperat, sic, ut in singulas preces illico fletus erumperet, qua consuetudine eodem denique adductus est, uti propter acrimoniam humoris paulatim exesa luminis vi, aciem oculorum panè amiserit; hac illè iactura, quod ad ipsum priuatim attinebat, non sanè mouebatur: quinimo triumphabat se in obsequio Christi oculos perdere. Sed quoniam id fieri sine magno communis rei detrimento non poterat, suorum præsertim accedente impulsu, precari Dominum institit, ut sibi liceret interdum à lacrymis temperare, nec frustra, si quidem ex eo tempore tantum in lacrymas eius & arbitrium obtinuit, ut earum quasi habenas, prout vellet, adduceret idem atque remitteret. Quæ res cuiuspiam fortasse veritatis fidem excedere videatur: sed nobis utriusque in tam recenti memoria mentiendi causa non est.

DE CARITATE
 QVOD EIUS FVERIT DE PERFE-

CTIONE IVDICIVM:

CAPVT II.

Alicet precationi vsque adeò deditus esset, tamè eo studio, se vel à publica re administranda, vel à caritatis ceterarumque virtutum officiis minimè patiebatur abduci, & quamquam certum unicuique spatium temporis quotidie necessarium esse dicebat ad se colligendum, viresque diuinitus impetrandas; tamen eos nò ita laudabat, qui dulcedine solitudinis & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam descendere, & suarum vitia euellere, deinde etiam proximos adiuuare negligenter; quinimmo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minus in eo genere sibi temperant, eorum plerosque (nisi periti cuiuspiam ductum sequantur, vel præcipuo Dei fulciantur auxilio) partim demonum illusionibus obnoxios esse, partim etià contumaces, & sibi placentes, & in sua sententià mirè obstinatos ac peruicaces euadere: qua peste nulla propemodù esset hominum cæcibus capitiore, itaq; suorum ille profectù nò tam ex cõtinuata precatione, vel diuturno secessu, quàm è solida virtutis officiis, ac præsertim ex mansuetudine atq; animi equitate, spectabat. Cùm è familiari-

H

bus

bus nescio quis, fratrem præstanti religioni collaudans, ad Ignatium cum admiratione dixisset: En hominem iugiter preceationi vacantem: immo verò, mutata voce, en, inquit Ignatius, hominem sibi met acriter imperantem. Alium quempiam, quòd stomachosior esset natura, & subinde in amara verba prorumperet, sese fratrum consuetudini alieno tempore subtrahentem, Ignatius blandè compellans: Quin te, inquit, statutis horis in fratrum consuetudinem das? cùm ille iracundiam naturæ bilemque prætenderet; Næ tu vehementer erras, ait Ignatius: etenim hæc & huiusmodi vitia non fugiendo, sed resistendo vincuntur. Denique licet piæ preceationis laude præcelleret ipse, vt dictum est, semper tamen spiritum, quem vocant mortificationis, spiritui speculationis anteculit; nam vt in eloquentiæ studio cùm & ars & vsus ipse sit necessarius, longè plus tamen à sapientibus viris vsui quàm præceptioni tribuitur; sic in paradisi virtutibus cùm & commentatio & actio requirantur; multo plus tamen agendo & pugnando, quàm speculando vel cogitando proficitur.

DE CARITATE IPSIVS IN DEVM.

CAPVT III.

CARITATE in Deum fuit, quanta par est eum esse, qui ipsius Dei gratia rebus humanis nuntium sponte remiserit; neque solùm eatenus Dominum amabat, vt præ illis reliqua omnia nihil duceret, quæ virtutis huiusce præcipua est pars: verùm inerat in amore voluptas mira: profus vt quantissimè pressus curis, ac molestiis fatigatus, in vnus Dei recordatione, & quasi amplexu, per summam delectationem acquiesceret. CHRISTVM verò Dominum ac liberatorem videndi sicuti est, tanta flagrabat cupiditate, vt eam ipsam ob rem solui corporis vinculis vehementiùs in dies optaret. Itaque si quando grauiorem incidisset in morbum; cõcepta migrandi spe, abstraheretur illico à sensibus, non sine magno valetudinis detrimento; quocirca mentem à cœlestibus rebus interim auocare etiam atque etiam iubebatur à medicis; & quoniam acerbissima Christi mors pro salute humani generis obita Ignatio semper obuersabatur, vicissim ille pro Christo per summos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties verò ingesta in illum conuitia & ludibria reputaret apud se; non modò rei atrocitate permouebatur vt multi, sed etiam accendebatur generoso quodam imitandi studio; atque in semetipsum quàm tanti sceleris

auctorem

auctorem acerrimè exardescere: ac nisi eum cohibuisset existi-
 mationis ratio propter salutem aliorum, simulata dementia, ad
 plebem in se concitandam, nudus onustusque cornibus, aut alio
 scedo corporis habitu, prodire non dubitasset in publicum, & in-
 cessantes cœno vel stercore pueros, vocesque improbas, & spura,
 & omnes alias insanæ multitudinis contumelias libérrimè per-
 tulisset. Sed quoniã eiusmodi nulla se dabat occasio, certè quod
 erat proximum sedulo faciebat, vt immortalia Domini beneficia
 in se memoria coleret sempiterna, & in eiusdem vel indaganda
 voluntate, vel gloria quærenda, suas omnes curas cogitationes-
 que consumeret; cuius rei vel hoc satis magno argumento sit: In-
 ter ipsam negotiorum molem perditas meretriculas tanto stu-
 dio conabatur ab impuritate auocare, vt si qua ex iis resipisceret,
 seque intra pudicitia septa recipere vellet, grandis iam natu vir,
 & præpositus Generalis, antecedere ipsemet, ac perductoris quo-
 dammodo munere fungi, Christi causa non erubesceret. In qua
 eum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborem in-
 sumi, quippe insanabiles esse eiusmodi feminas, ac licet in præ-
 sentia penitentiam ostenderent, breui tamen ad ingenium redi-
 turas: Ego verò, inquit ille, cuiuslibet istarum, vnus dumtaxat
 noctis impedisse flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vi-
 gillantia præmium duxerim.

DE CARITATE IN PROXIMOS.

CAPVT IV.

EX hoc tam incenso in Deum amore, egregia nimirum illa
 caritas in homines redundabat, quos quoniam pretioso e-
 iusdem sanguine redemptos, ac proinde carissimos illi scie-
 bat esse, quidquid in Deum non poterat nullius egentem
 rei, omne id, ipsius gratia, in proximos conferebat. Vt primum è
 peccatorum cœno emerit, cõfestim ad cæteros ex eodem cœno
 extrahendos incubuit, atque ob id ipsum (vti supra dictum est)
 ingenti labore & incommodo litteris operam dedit, & in Socie-
 tate instituenda nihil spectauit aliud, nisi vt errantes animos ad
 rectum salutis iter omni ratione reduceret. Barcinone, cum in
 grammaticæ studio versaretur, eodemque tempore, animorum
 quoque salutem acerrimè procuraret, virginum quoddam col-
 legium, cuius nomen consultò reticeo, soluta admodum discipli-
 na corruptisque moribus, ad veterem sanctimoniam ac sobrieta-
 tem omni studio reuocare nitebatur, suadebatque illis præci-

-piè frequentem usum sacrae Confessionis & Eucharistiae. Quam
 ad rem, temporibus illis insolitam, quo facilius eas adduceres,
 praere ipsemet illis palam decessit, adhibito ad id Pualto sacer-
 dote, quo ipse ad confessiones utebatur, spectata virtutis ac lan-
 -titatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum summe
 -sumpsisset, seminis ex ordo spectantibus; tam praclaro exem-
 -plo & assiduis hortationibus incitata, pleraque ad salutarem
 -penitentiam officiumque traducta sunt. Quod nefarii quidam
 -amatores ubi sensere, aditumque sibi ad optata flagitia magis in-
 -dies obseptum videre, in extremam effertati rabiem, Ignatium
 -& Pualtum ex insidiis adoriri constituunt: ac die quoda tempore
 -plo redentem verumque sustibus ita male acceperunt, ut Pual-
 -tus paulo post e vulnerum dolore sit mortuus; Ignatius vero dies
 -aliquot in lecto iacuerit, sed vix dum receptis viribus, nec alte-
 -rius nocere nec suo malo perterritus, ad instituta caritatis officia
 -ordii alacritate cumque eum vulgo monerent, ac per Deum obte-
 -starentur amici, ne denuo in capitis discrimen daret se. Quid
 -mihioptatus, inquit ille, quam pro Christo Domino meoque
 -iproximis emolui Parisius iam vicum a turpiculdam feminae con-
 -suetudine frustra se persequere conatus, cuius ille flagiti causa
 -vicum subinde petebat, non longè ab urbe positum, denique e-
 -gressus hominis & itinera dissimulanter explorans, detentum
 -eius consilium tale commentus est: Stagnum erat propter viam
 -qua transundum erat illi de morte; eò amare praeuertens Igna-
 -tius, tempestate perfrigida sese nudus aquis collo tenuis immer-
 -sit: ubique salutare amicum tetendit insidias; nam ut appropin-
 -quantem aspexit, Deum precatus ut eares virique, seheiter eue-
 -nisset; horribili repente in adversum intonuit voce: Quo, quo
 -miserime, properas? non intelligis, in quanto, vertere periculo:
 -nonne intentum in te divina iustitia gladium vides? Perge por-
 -ro, perge nefariam istam explere libidinem. Ego me hic tam diu
 -tua causa macerabo, quo ad caelestes iras meo malo auertam abs-
 -siste. At ille subita voce percussus, atque ad Ignatii aspectum veluti
 -deprehensus, obstupuit: demiratusque caritatem viri, nec dubio
 -pudore concepto, retulit pedem, & in posterum Deo adiuvante
 -se ab illa pestifera familiaritate continuit. Alius quidam I-
 -gnatii alumnus, praestanti vir ingenio, magnos in virtute pro-
 -cessus effecerat, ac deinde (qua humana fragilitas est) labore vi-
 -ctus, daemone sollicitante, circumspiciebat fugam; quod ubi sen-
 -sit Ignatius, variis ad eum retinendum hortationibus monuit,
 -que incassum adhibitis, eò denique descendit, ut pro discipuli sa-
 -nit.

nitate totum triduum omni cibo potuque abstineret, precibusque
 cum lacrymis ad superos funderet; qua pena, tamquam remedio,
 languenti animo applicito, respiciuit ille, suumque errorem ge-
 mebundus agnouit, ac deinde in suscepto genere vitæ cum laude
 perstitit. Parisiis, ut antea dictum est, deposita pecunia fraudatus
 à contubernali, sic, ut ad sese alendum stipem emendicare deinde
 cogereur magno studiorum detrimento, non modo iratus ami-
 co non est, verum etiam insigni beneficio rependit injuriam. Cū
 enim fraudator ille postea Hispaniam repetens, graui morbo ex-
 itinere implicitus, Rhotomagi substitisset, (quæ vrbs tridui ferme
 iter distat Lutetia) ingrauescente valetudine paulatim ad omniū
 rerū inopiam est redactus, cumque ut ignotus in alieno solo spē
 nullam subsidii cerneret, licet præterita meminisset, ac præclare
 sibi esset conscius, quam malè de Ignatio meritis fuisset; tamen
 tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat, ut non
 dubitauerit illum de suo casu per litteras facere certiorem, & a-
 liquid opis ab eo suppliciter petere. Tum Ignatius, quasi hære-
 ditas aliqua sibi obuenerat, sic alacer nulla interposita mora se
 in viam dat; Deum pro amici salute etiam atque etiā obsecrans:
 quinetiā, (quod longè mirabilius est) ad propitiandum illi numen,
 iter illud totum pedibus, nullo prorsus cibo potuque, ingenti ce-
 leritate confecit. Urbem ingressus, conquistum hominem ami-
 cissimè inuisit, affectum semianimèque sedulo ministerio recrea-
 uit, atque ubi morbo leuatus est, litteras ei commendatitias ad a-
 micos in Hispaniā dedit, & mendicato ab se viatico instructum
 in nauem imposuit, cum ille simul pudore gaudioque confusus,
 dexterā Ignatii tenens, Deum superosque omnes inuocaret ad
 gratiam illi pro se referendam, satisque mirari non posset, senes-
 cente iā mundo, tantum caritatis exemplum in terris existere. Per
 idem studiorum tempus, tamen multum de spiritali functione
 remiserat, numquam tamen potuit se continere, quominus ere-
 ptum ex litterariis occupationibus quotidie tempus aliquod in
 proximorum salute consumeret. itaque & condiscipulos ad vir-
 tutem ac pietatem ex occasione incitabat: & ex collatitia pecu-
 nia multorum subleuabat inopiam, & ægrotos visendo recrean-
 doque humanissimè solabatur. In iis cum ad quemdam adiiisset,
 graui & contagioso vlcere laborantem, & ministrandi causa, ut
 fit, decumbentem subinde attrectasset: in discessu metus Igna-
 tium subiit, ne ex eo contactu dextera pestilentiam contraxisset:
 quæ suspicio cum sollicitaret hominem vehementiùs, eumque
 ab huiusmodi caritatis officio in posterum auocaret: ille cogni-

ta fraude confestim in semetipsum exarsit: dexteramque in os identidem inferens, increpuit vltro: Qui de vna tantum tam anxius es, quid vniuerso corpori facies? Atque hac fortitudine & præsentem depulit metum, & ad eadem porro exsequenda pietatis opera sese vegetum atque hilarem præstitit. Atque hanc ægrotos adiuuandi consuetudinem non modò priuatus, vbiicumque terrarum fuit, verùm etiam Societati præpositus diligentissimè tenuit. Nam è nostris vt quisque in morbum inciderat, cuiuslibet esset ordinis, & ex tempore acciti medicum imperabat, ac nihil prorsus omitti eorum, quæ is præscripserat, oppigneratis etiam diuenditisque, si opus esset, lancibus, stragulisque, & cætera supellectili. Sanè, cùm ex laicis adiutoribus quidam sua conflictaretur febris: ad eumque refocillandum delicatiori cibo opus esset, qui quid nummolorum domi erat, denarios tres eam vnam in rem insumi iussit. ac resistenti paulisper obsonatori, nihilque præterea pecuniæ ad cæteros alendos superesse dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti esse poterimus. atque ita languenti coemptum obsonium est. Ipsos verò decumbentes inuisebat subinde ipsemet, confirmans vnumquemque verbis planè diuinis atque cælestibus; dabatque operam, vt omni deposita sollicitudine, superioribus esse curæ se suamque salutem sine vlla dubitatione sentirent. Homines vel de se ipso priuatim, vel de Societate communiter bene meritos diligentissimè coluit, nullumque in eos neq; viuos neq; mortuos grati ac memoris animi officium prætermisit. quippe non modò pro ipsorum salute Dominum per se suosque precabatur assidue: sed etiam, dum viuerent, sæpe domum veniebat salutandi causa, eosdèque adentes ad se, quanquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter: deq; Societatis progressu, ac rebus præsertim Indicis, quarum ipsa longinquitas habet delectationem, pergebat amicissimè facere certiores: atque etiam, cùm opus esset, quibus rebus poterat, benignè adiuuabat. Hieronymo quidè Arzio, Hispano doctore, (quicquid erat ei magna necessitudo) non modò grauitè agrotanti frequens adfuit ipsemet, sed etiam fidelibus famulis destituto, probos & industrios è Societate viros ministrandi gratia submisit. Andreas Lipomanus patritius Venetus, quem Trinitatis Priorè appellabant, vir non pietate minùs quam genere nobilis, Collegio nostrorum hominum constituendo Parauis, opimum sacerdotium eiusdem vrbs addixerat, dimidia tantum parte vectigalium sibi quoad viueret reseruata. At verò Ignatius, ne se vinci pateretur officio; patentibus litteris eum vltro perpetuum sacerdotii

admi-

administratorē declaravit; neque è vestigialibus attingit quidquā, nisi quod ab ipso Priore quotannis ad paucos è nostris alendos per eleemosynam præberetur. quin etiam eius fratris filio pensionem decrevit annuam aureorum ad quadringentos: quam tamē bonus ille Prior nequaquam admisit. ac ceteros item, quorum beneficiis prouocatus esset, eximio quodam studio & obseruantia prosequutus est.

MANSVETVDO EIVSDEM ET COMITAS.
CAPVT V.

AB omni fastu & moribus imperiosis vehementer abhorruit. vestigiū in eo cōtumaciæ cerneret nullum. & quod difficillimum est, lenitatem ira cum gravitate miscebat, vt neque facilitas de auctoritate neque seueritas quidquam de suauitate detraheret. Parisiis per iocum inuitatus à nobili quodā, veller ne tridiculis ludere; (quibus in oblonga mensa per angustum fornicem eburnea pila trajicitur) Ego verò ludam, inquit Ignatius. At enim qua spōsione, subjicit ille. qui pecunia carcas? Tu Ignatius: Hac spōsione, respōdit, vt certo utique dierū numero tibi deseruiā: verū tamen, arbitrato tuo, si viceris tu; meo, si superior ipse discessero. Cū ea conditio placuisset: Age sanē. in certamen descenditur. cumque nihil minùs calleret Ignatius, diuinitus factum est, vt in singulos omnino traiectus victor euaderet: subinde exclamante aduersario, se merito plecti, qui Ignatium prouocasset: seque diuinum iudicium prorsus agnoscere. Peracto deinde certamine, victum victor ab inanibus curis & occupationibus in aliquot dies abductum, è spōsione, spiritualibus exercitationibus diligenter excoluit: torpentemque situ ac deliciis animum ipsius ad salutarem Dei metum aeternaque vitæ cogitationem excitauit. Venetiis Patavium pedibus cū iter haberet, domestica eaque admodum attrita lacerna ob inopiā indutus, Iacobo Laine comite; pecuarius quidam puer, qui à via non longè armenta pascebat, conspectis eminus peregrinis, ad eos repente propius aduolat: habitusque fortasse nouitate permotus, defixis procaciter in Ignatium oculis, cachinnos tollere, eidemque licentiùs capit illudere. cumque Ignatius vultu placido substirisset; conuersus ad eum comes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque istius pueri petulantia subtrahis? Immo verò, inquit ille. cur puerum oblata sibi præter spem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaque consultò etiam diutius

H 3

hæsit

hæsit in iisdem vestigiis, ac se curiosus intuendum ridendumque affatim proteruo adolescentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumque sui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quam alii ex vulgi plausu faustaque acclamatione percipiunt. Atque hæc mansuetudinis tenorem diligenter in omni vita seruauit: ac satis constat, annis ipsis triginta, quibus Christum sequutus est, neminem prorsus ab eo fuisse non modò contumeliosè tractatum, sed ne appellatum quidem acerbius. Si quid præciperet, roganti erat propior quam iubenti. Alloquendi verò eius causa nihil erat necesse tempus opportunum, aut molles captare aditus: qualibet adiuisset hora, siue corpore melius haberet siue deterius, prosperis æquè atque aduersis in rebus & accipiebat benignè, & patienter ad finem vsque sine interpellatione audiebat: ac nullumquamuis infimæ sortis hominem stare coram se, nedum aperto capite patiebat, esse, nec modò ex destinato congressu, verum etiam ex occurso fortuito, fratres ita lætis intuebatur oculis, ut vel ex hoc, insitam animo in omnes beneuolentiam satis ostenderet. Amicos præterea, tum domesticos tum externos, interdum ad prandium aut coenam, siue, ut appellabat ipse, ad prænitentiam inuitabat; nec repudiabat si quis ultro se offerret: quin etiam interuenientes coenæ vel in ipso iam exitu nihilominus iubebat accumbere, & frustula panis ipse carpendo, & simulanda appetere, conuiuium consultò extraheret, quoad nouissimus quisque sine rubore aut sollicitudine per otium absolueret. Si quis ab eo quippiam sibi aliusve peteret, vel dabat hilarè, verbis etiam, quodajunt, munus exornans; vel si abnueret, causas afferebat eiusmodi, ut ille sese contemptum nullo modo existimare posset. ac tanta ipsius erat in eo genere vel efficacitas vel suauitas, ut qui ad eum legari à quopiam venerant, cum id quod volebant, minime impetrassent, Ignatii rationibus interdum ita victi pacatèque discederent, ut ultro ipsi mutata ratione apud eos, a quibus missi fuerant, ipsius causam pertinacissimè tuerentur.

GRAVITAS EIVSDEM, ET IN CVSTODIA
DISCIPLINÆ SEVERITAS.

CAPVT VI.

AB hac porrò comitate, quemadmodum austeritas, sic etiã leuitas omnis aberat & ineptiã. Ita enim cõpositus fuit moribus, ut neque manum neque oculum membrumve aliquod sine causa & ratione moueret, & in statu, in celsu, accuba-

accubatione, sessione, decorum teneret. iam in loquendo fuit adeo consideratus & parcus, ut nullum planè verbum nisi consulto ac meditato proferret. neque figuris vel amplificationibus utebatur, sed rei gesta seriem & rationum momenta sine furo exponebat. qua simplicitate plus valebat in persuadendo, quam aliter calamistris & lenociniis. De se ipso, deque suis rebus, nisi necessitas coegeret, vel Dei gloria postularer, nihil dicebat unquam: ab aliorum vero factis dictisque exquirendis, nisi ad suam curam spectarent, omnino abstinebat. Consueverat etiam eos reprehendere, qui de soluta Ecclesie disciplina deque emendandis Principum moribus temere disputarent: quam tentationem se fugasse dicebat consideratione extremi iudicii, & eorum quae tali tempore a semetipso proprie exigenda forent. quae si pro se quisque reputaret, haud ita facile homines in aliorum vitam inquisituros. Denique tanta inerat in eius sermone prouiso, tarditasque longo usu parata, ut cum biliosus ac praeseruidus esset natura, pirutolus ob id ipsum ac lentus haberetur a medicis. Atque hi mores, cum admirabili vitae sanctitate coniuncti, incredibile est, quantum illi conciliarent venerationis. nam ut quisque intimus erat Ignatio, ita suspiciebat eum maxime. Ludouicum quidem Consaluum Lusitanum, qui domus Romanae minister aliquandiu vixit, magno rerum usu, magna prudentia virum, dicere solitum accepimus: antequam cum Ignatio coram egisset, praclare sese vique de illo existimare solitum, qui tali Societati praesesset. at vetò, postquam ipso familiariter usus est, Societatem magnifacere cepisse, qua Deus tali praeside ac moderatore donasset. Iacobus vero Laines, qui proximò ab illo Societatis gubernacula tenuit, ceterique Patres, quamuis humanissime cum illis Ignatius ageret, tamen eximiam viri virtutem ita reuerebantur, ut bene moratos vel parenti liberos, vel magistro discipulos, ad stare diceres. Quod si quando, (quod tam en per raro fiebat) rei necessitate coactus, vultum indueret seueriorem, & aliquem increparet asperius; tanta erat vis pondusque verborum, ut contra ne hilcere quidem auderet quisquam. idque praesertim in causa viri cuiusdam insignis apparuit; qui cum turbulentior esset, quam ut eum diutius ferri oporteret; cumque eius animum Ignatius blandis monitis praecipisque nequicquam sanare tentasset; ad extremum oratione conuersa, diuinam testatus iustitiam, ac caelestis irae minas intetans, tantum ardorem spiritus praese tulit, ipsi ut parietes testaque non dubio motu nutare & concuti viderentur. quo terrore percussus qui aderat, illico procubetes, Dei pacem precibus ac votis

expof.

exposcere. ipse verò qui accusabatur, exanimis ad pedes Ignatii sese confestim abiecit, ac supplex confusa voce, culpam ventam petiit, seque posthac in officio fore pollicitus est. Continebat autem in disciplina cum ceteros omnes, tum eos maxime, qui vel insigni eruditione vel generis nobilitate præstarent: quippe quorum dicta factave ad exemplum in omnes partes valeant plurimum. Otium verò, ut omnium vitiorum fomitem ac seminarium, in primis oderat: itaque duos tresve rei familiaris adiutores, cum ad januam alieno tempore confabulantes e superiore loco aspexisset, illico iussit acervum lapidum in proximo situm in summam ædium contignationem sine cunctatione transferre. eodem tertio post mense cum ibidem iterum orientes animaduertisset, illam ipsam lapidum congeriem ut in eundem locum referrent, unde asportauerant, imperavit: amice insuper admonens, nihil in Dei famulatu periculosius esse delidia. Cum quendam in tradito sibi munere valde remissum atque oscitantem inuenisset, quæsiuit ex eo, cuinam in tali ministerio daret operam, Deo ne, an hominibus? cum ille se Deo utique deseruire dixisset: *Plecteris* igitur, inquit Ignatius; nam in rebus humanis minus accurate versanti iure forsitan ignouerit quispiam; at immortalis Deo ministrari negligenter, id verò nullo pacto ferendum est. Spectacula publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam sacris, adesse nostros non ita facile permittebat. quod si qui, facta potestate, se ad ea conferrent; eos etiam atque etiam iubebat, sine villo arrogantiæ seu leuitatis indicio modestiam ac submissionem tenere; cedere omnibus, & infimum semper locum (nisi aliter a circumstantibus cogerentur) eligere. Cum è Romano ab se nuper instituto Collegio adolescentes quosdam solutiùs in publico ambulantes vidisset; castigandos curauit palam, hortandòsque grani oratione, ut quem haberent insitum animis pudorem ac verecundiã, cum externo item corporis habitu præ se ferret: & quoniam Apostolo teste spectaculum facti essent omnibus, cauere etiam atque etiam, ne superuacanea locutione, curioso oculorum obrutu, aliòve incondito gestu motuue corporis, quemquam offenderent; præsertim cum eo de genere toto, multa cum precatione lacrymisque, conscripta pulcherrima ipse præcepta paulo antè edidisset. Nihil noui moris in Societatem induci se inscio est passus: principisq; vigilantè & acriter obstitit: quippe qui exempli vim nosset, & rerum incrementa fallentia. Quosdam, qui ad vineam in iussu miserant pila, laicum etiam saponem manus lauantem, haud impudè abire permisit; seditiosos verò, & alienæ laudis obtrectatores, & rerum

& rerum novarum cupidos, non diu tulit: sed omnia expertus, quæ ad revocandam dubiam indolem, & pejore loco positam facere viderentur; si parum proficeret, ad extremum è Societate pellebat. neque per ea tempora carcerem compedève in Societatis mores induci permisit, negans, qui vinculis constringendi forent, eosdem esse ad nostrum institutum idoneos. itaque custodia loco januam ostentare consueverat. acciditque aliquando, ut iusta de causa complures adolescentes exauctoratos vnà dimiserit, atque huiusmodi ferè (quod silentio prætereundum nõ est) è Societate pulsus homines exitialem exitum sortiti sunt, satisque constat, alios contracta rixa interfectos, alios denique alio miserabilis lethi genere periisse. In puniendo autem id sequebatur in primis, ut noxæ responderet animaduersio, & in suo quisque vitio plecteretur: supernacanea verba silentio, ignaviam labore, honoris cupiditatem ignominia lueret; ac ferme animaduersionum Ignatii genus erat illud: circulum humi describere, ex quo noxiæ ne iniussu excederent: colloquiis certorum hominũ nominatim interdiceret, verberationes ad præfixitum temporis spatium injungere, & alia eiusmodi. Noxas autem leuiore & quotidianas intelligo; cuiusmodi in homines etiam studiosos perfectionis cadunt: nam grauiore Ignatius minimè tolerasset. Solebat etiam sonibus, ad humilem mensam in triclinio accumbentibus, oburgatorem inducere, infimæ plerumque conditionis hominem, sed ingeniosum & acrem; qui cunctis audientibus vitia reorum increparet, exprobrarétque religionis annos & negligentiam: idemque ceteros carptim nec opinantes repentè perstringeret; nimirum eqomandæ superbix causa, mentisque è pigritiæ veterino excitandæ. Sed qui deliquerant, priusquam ex consuetudine punirentur, quàm lenissimè operam dabat, ut suam ipsi culpam agnoscerent; atque vltro sibi met multam irrogarent: quæ tamè si grauior videretur, confessione contentus; ita moderabatur, ut multum sæpe de acerbitate minueret.

EIVSDEM ANIMI SVBMISSIO, ET QVIDNAM
DE VIRTUTE OBEDIENTIAE SENSERIT.

CAPVT VII.

NEGABAT, suo quidem iudicio, quemquam probè intelligere, quàm vehementer in se quisque diuinæ bonitatis operationem impediatur: quantavè illius beneficia & dona per misericordiam

cordiam ignauiamque corrumpat. quo crimine sese accusabat in primis, atque ita de suis demissè & humiliter sentiebat, ut se mortalium omnium infimum & opis diuinæ maximè egentem putaret: sibi que cæteros omnes ad virtutem pietatemque & exemplo & incitamento fateretur esse. Priuatæ verò vitæ quanto desiderio teneretur, & initio declarauit in recusando magistratu; & deinde, cum ut redigeretur in ordinem, aliuque succederet, omni ope contendit. quod tamen consequutus non est; tamen obedientiæ studium, quibuscunque rebus potuit, semper ostendit. Romano quidem Pontifici, cuius in verba præcipuo Sacramento iurauerat, ita erat præstò, ut ad ipsius nutum sese paratum exhiberet confecta iam ætate, vnius baculi adminiculo, pedibus quocumque opus esset peregre proficisci, vel etiam nauigium ascendere planè exarmatum, sequè, eodem Pontifice iubente, mari verisque sine vlla dubitatione committere. Quem ipsius animus vir quidam primarius cum haud satis probaret, & in eiusmodi re consilium prudentiamque requireret; prudentiam quidem, non obedientis, verum imperatoris esse, respondit Ignatius. Et sanè cum in Societate nostra virtutem hanc cæteris omnibus anteferet; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quam in superiorum iussis & consilio examinando moram, vel potius arrogantiam. negabatque obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo superiori non cum voluntate iudicium quoque submitteret. Id enim demum esse Deo gratissimum holocaustum, cum omnes animi vires, ac præsertim intelligètia & mès, quæ summum in homine obtinent locum, in obsequium Christi coguntur. qui verò inuitæ dissentiètes, actu exteriorè duntaxat, iussa præpositorum exsequerentur; hos inter vilissima mancipia vel pecudes potius numerandos aiebat. Exstat eius epistola ad socios Lusitanos in hanc sententiam scripta, (qua nihil ego quidem in eo genere vidi subtilius) quam qui accuratè perlegerit, facillè intelliget, quam iure Ignatius tantum huic vni mentis & rationis obsequio tribuendum putarit. Quin etiam in sermone quotidiano sepiissime usurpare consueuerat; qui ad superioris nutum, voluntatis propensionem solummodo, non etià iudicii consensionem accommodarent; eos altero tantum pede intra religionis septa versari. Neque verò eiusmodi præcepta verbis tantum explicabat ille, sed, quantum ei res & persona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita se dicto audientem præbebat, ut eius monita pro oraculis duceret; ac quodammodo prudentiam penitus exuisse, & omnem suæ salutis

curam

curam & sollicitudinem in eundem projecisse videretur. Cū stomacho grauissimè laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, vt supra diximus; adhibitus medicus, quo domus eo tēpore utebatur adulescente nec peritissimo; frigida corporis constitutioni causam illico tribuit. nec mora, quidquid excogitare potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præscripsit. ac primū fenestras foresque cubiculi, ne quid afflaret aures, obserari diligēter iussit; deinde languentem multa sub veste continere sese; postremo quā calidissimo cibatu & exiguo mero, sed quā austerrissimo refici. quæ omnia Ignatius licet sibi, non leuibus argumentis, minimè accommodata sentiret, ac medicum ipsum nec literatissimum neque exercitatissimum sciret esse; tamen ne cū extremo quidem vitæ periculo contra eius edicta nihil vniquam effatus est. Æstas erat summa: calores vt in vrbe maximi: ingentistromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta sudoris copia, vt culcitæ ac vestes maderent; ac nihilominus ex præcepto se intra calida fomenta cohibebat ægrotus; ardebat siti, nihil omnino poscebat: discruciebatur doloribus acerbissimis, nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum, neque tamen significabat; denique peruersa curatione eò adductus est; vt cū vltimum sibi discrimen adesse intelligeret, Societatis administratione Patribus delegata, aditu cubiculi domesticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarii curatore: atque id demum exstitit signum, desperata iam valetudine, se ad vitæ exitum comparantis. Itaque Patres in re tam subita consilio habito, cum non deessent, qui medici præsertim junioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præstantem, extemplo acciri iubent. Is vt inspexit Ignatium, genusque & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per summam indignationem vociferatur, hominem calore necatum esse: pandi confestim fenestras & ostia, leuari stragulis lectum, frigida haustus affatim dari æstuanti imperat: quæ res prioris medici inscitiam planè coarguit; siquidem refrigerato hepate, ventriculi tormina quieuerunt, & obedientiæ meritis Pater auctus, pristinam insuper valetudinem breui recepit. Rursus, cū ieiunia cineralia seu Quadragesimam quamuis affecto corporeculo perseveranter nihilominus obseruasset; ipsa denique feria quarta sanctioris hebdomadæ febris correptus est, nec dubitauit idē Alexāder, quin totum id ex imbecillitate nimia proueniret; quocirca pulli gallinacei esum ad vesperam illi præscripsit, abiitque admodum incertus animi, vtrum Ignatius tali tēpore iussa

facturus

facturus esset. redit deinde posttridie, quæritque sollicitus, num se refecerit pullo. cum annuisset Ignatius: Fatebor, inquit Alexander, ingenuè id quod res est. Complures non custodita solemnè abstinentia nihilominus hoc triduo in morbum incidere. quibus ego cum accersitus, carniùm cibarum indixerim, vix ægreque ab his impetraui vt obtemperarèt; propterea quòd per hos dies carniibus vesci nimis graue piaculum ducerent: tu contrà, peractio iam panè curriculo, ad ipsas metas meo monitu nò recusasti desistere; hoc ego, Pater, satis mirari non possum. Ad ea Ignatius serena fronte, quæ animi tranquillitatem indicaret: Atqui obediendum est, inquit. nec plura in eam sententiam effatus est, quo responso mirificè delectatus Alexander, & sanctitatè viri magis magisque suspiciens, totà rei gestæ seriè ipsemet mihi deinde narrauit. Atq; ad sapientem hanc sanctamq; stultitiam cæcæ, vt ipse appellabat, obedientiæ; suos, vt essent ad subita ac seria promptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat. Sacerdos quidam, edito iam signo, paratus ad sacrificium, & calicem tenens, cū è vestiario pedem efferret, per nuntium ab Ignatio, qui totà rē è propinquo obseruabat, repenti juberetur, sacro deposito ornatu, palliū sumere prodeūdi causa. Paruit ille sine tergiversatione, ac palliatus Patri confestim apparuit. Tum Ignatius quærit ex homine; sit ne ægre passus, in procinctu iam ad immolandum subitò se juberi sacra deponere vestimenta, remque diuinam committere? Cū ille se ne tantulum quidem esse commotum affirmaret: Atqui me, scito (inquit Ignatius) non quo te in præsentia opus habeam, sed periclitandi tui obsequii gratia id fecisse de industria: & sic habeto; plus te sacrificio deserendo esse meritum, quàm si id ipsū, vt destinaueras, illico peregisses: nā & si altaris mysterium tanti apud Deum est, quanti profectò est: tamen, vt scriptum legimus, melior est obedientia quàm victimæ. Quendam etiam, cū maximè confessionem nobilis cuiusdam exciperet, consultò vocari ad se iussit. cū ille se peracto mysterio mox affuturum dixisset: accersit eum denuo: at ipse nihilominus contentis rogatu hæsit paululum. ac venienti demum Ignatius: Ita ne verò iterum, inquit, euocandus es? Et grauioribus verbis accipit hominè: non quo illius tum quidem opera egeret: sed obseruantiam & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat: cupere se, quemadmodum cæteræ Deo dicatæ familiæ, ex instituto aliæ paupertatem, aliæ silentium, aliæ psalmodiam, aliæ deniq; aliud præcipuo studio colerent: sic in Societate nihil haberi prius aut potius alacritate amoreque parendi: & maximè propriū in signe

nostrorum hominum esse Obedientiam; quippe quæ, divo Gregorio teste, virtus vna cæteras omnes animo inferat, inserta que custodiat. Hisce ergo artibus, & huiusmodi, subinde alumnos exercere consuevit: vt ad quamlibet Præfecti vocem aut significationem parati, vel inchoatum apicem in scribendo relinquerent: seque expeditos, vbi opus esset, illico sisterent.

PAUPERTAS EIVS ET CASTIMONIA.

CAPVT VIII.

VOLUNTARIAM paupertatem (quam ille religionis murum appellabat) ad extremum vsque constantissimè coluit; nec modò ipse proprium habuit nihil, sed ne alios quidem, quamuis genere nobiles, ac deliciis olim assuetos, quidquam habere permisit. quin etiam quemquam è professa domo apud Germanicum Romanumve Collegium nisi admodum raro & iusta de causa prohibuit vesci: quo nimirum, si opus esset, iurare verius posset, nihil omnino ad ipsam domum ex Collegiorum fructibus peruenisse. Pauperem autem spiritu eum sibi denique aiebat videri, qui erga ea quibus vteretur, sic esset affectus animo, vt instar statuæ cuiusdam videretur esse, quæ nullo pacto resistit recusante, quominus omni quauis pretioso amictu & ornatu confestim exuatur. Castitatis verò laudem Dei beneficio tantam adeptus est, vt ex quo die sese in beatæ Virginis fidem ac patrocinium contulit voto: nullam, vt initio dictum est, deinde, quamuis præferuidus natura, carnis tyrannidem senserit. Porro in Societate nobilissimam hanc virtutem tanto studio custodiri volebat, vt nihil omnino neque in dictis neque in factis lasciuium aut petulans appareret: ac quoad fieri posset, nostri cælestem vitam in terris agerent, ab omni corporis contagione se juncti. Quia etiam in scholis Terentiū explicari, (ni perpurgatus esset) quamquam optimum Latinitatis auctorem & Romanæ comœdiæ principem, vetuit nominatim, quòd eum videlicet parum verecundum ac parum pudicum arbitraretur. Noluit igitur ea lectione puerorum animos imbui, ne plus moribus noceret, quam prodesset ingenii; ex quo facile existimari potest, in cæteris rebus quàm acer & vigilans custos pudicitiae fuerit.

ÆQVITAS ANIMI, ET CONSTAN-
TIA EIVSDEM.

CAPVT IX.

ADVERSVS ea quæ videntur acerba, & contra omnes va-
rietates quæ in vita versantur, animo fuit semper ita præ-
senti, vt nūquam vel à statu naturæ vel à religiosi digni-
tate discederet. Romæ cum apud nobiles quoldam, vt so-
lebat, de rebus diuinis familiariter ageret, instituto iam sermo-
ne, trepidus ab domo nuntius ei repenti in aurem insuffurat, li-
ctores in domesticam suppellectilem à creditoribus immisos, cū-
cta miscere & euertere; vix ab eis impetratum sustineret tātis per-
dum ipse tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene ha-
bet, inquit: & inchoatam disputationem admirabili tranquillitate
animi absoluit. Quærentibus dein amicis quid subitæ rel-
accidisset: Noster, inquit, œconomus, ad necessariam ædificatio-
nem ære alieno contracto, in præsentia soluendo non est; impa-
tientes moræ creditores ad auferenda pignora ministerium fo-
rense miserunt; ii perturbare dicuntur omnia; sed me res nō mo-
uet; nam strata si abstulerint, humi pro nostra paupertate cuba-
bimus; vnum vereor, ne inter tumultum, commentarii de religio-
ne pereant, magna cura & labore confecti; hos ego sanè velim
saluos; cætera negligo. Tum ii qui aderant, Patris patientiam ad-
mirati, facinus indignum exclamant; domum nostram aduolant;
prædesque pro Ignatio facti, satellitum proteruitatē magno cō-
uicio cohibent; neque ea res cuiquam amicorū fraudi fuit: liqui-
dem aureis ducentis ab Hispano doctore, cuius modò memini-
mus, Hieronymo Arzio, & quidem quid accidisset ignaro, poste-
ra die submissis, nullo ipsorum incommodo æs alienum est per-
solutum. Suscepta negotia in finem vsque perseveranter vrgebat;
neque verò, quos sibi locios expeditionum assumpserat, torpere
patiebatur. Vbi necessarium iter vel quid aliud grauioris mo-
menti destinasset in diem certam, præsertim si postularet occa-
sio, nulla vi tēpestatis aut alia quauis difficultate deterrebat,
quominus ad constitutum tempus cogitata perficeret. In aduen-
dis principibus viris, quod ille necessariò & sæpe faciebat, cun-
ctas aulæ molestias, & indignitatem, & aulicorum contumaciam
deliciasque vorabat alacritate mirabili; acciditque aliquando, vt
aditu exclusus, commodam admissionem horas ipsas quatuordec-
cim ieiunus obsederit. Si quid, re bene perspecta, consiliariis etiā

adhibitis, decreuisset, haud ita facile se ab eo deduci patiebatur. Ad Ecclesiasticam disciplinam pro sua parte adiuuandam statuerat, ne quis ex aliis ordinibus, quamuis eruditione, aut eloquentia, aut alia qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur: quineriam si quis per imprudentiam irrepsisset, qui vel die vnum in alienis castris fuisset, contra nitentibus interdum aduena propinquis, amicisque gratiofis, remittebat ad pristina signa, vel si minus pareret, certe è Societate pellebat: ne ceteri nimirum ordines de nobis conqueri possent, aut Societas quasi quoddam per- fugium defensoribus esse putaretur. Neque minorem animi fortitudinem praestitit in iis tuendis, quos, probato ipsorum spiritu & vocatione, in Societatem adscripsisset; quorum constantia cum parentibus (vt sic) per amplissimos etiam viros acerrime interdum oppugnaretur; Ignatius, vbi opus fuit, coram summo ipso Pontifice, suorum causam contra opes & gratiam, diuino fretus auxilio, sine vlla dubitatione metue, non solum defendit, sed etiam obrinuit. Itaque principes etiam viros Iulius III. Pontifex maximus festiue admonerat, ne cum Ignatio contenderent; utique non vellent è certamine victi discedere. Cum lege cauisset ne quis è nostris vel exsequiarum, vel sacrificii, vel cuiuspiam omnino ministerii nomine pecuniam aut eleemosynam vllam acciperet, nedum cogeret: eam ipse legem diligenter sancteque in omni vita seruauit: neque commisit vnquam, vt fidem suam, in rebus praesertim sacris, temere obligaret: vel (quod vitandum est maxime) specie pietatis quaestum facere videretur; quo in genere illud insigne memorant: Grauiter aegrotabat aetate iam deuexa idem Hieronymus Arzius; ad hunc, visendi causa (fuit enim in colendis amicitis diligentissimus) cum venisset Ignatius, hominemque benigno & spiritali alloquio recreare conatus esset: ille de futura vita sollicitus, aureos ducentos ad piacularia sacra pro se facienda sudario inuolutos instruit Ignatio obtrudere; quos cum obfirmato animo reiecisset Pater, quod diceret se alieno periculo doctum, ab huiusmodi conuentis iam pridem abstinere, neque plus oneris velle suscipere, quam quantum praestare cum fide posset: admiratus ille sanctimoniam & integritatem viri, eam ipsam summam paulo post ad eundem sine vlla conditione transmisit. Tum Ignatius sponte complures hostias ad expianda amici peccata decreuit: neque in officii & caritatis certamine vinci se ab laico passus est. Pacem & concordiam (quoad officium & Dei gloria pateret) non modò cum suis, verum etiam cum alienis omni cura studioque retinuit semper; & cauit ne, aut per se aut per suos, facto

dictōve quemquam offenderet. Cū Martinus Olanius, qui collegio Romano annos aliquot magna cum laude præsue, excellenti vir ingenio doctrinaque, theses aliquot de more proposuisset, in quibus erat caput de Immaculato, vt appellant, Conceptu beatæ Virginis; licet ea de re Ignatius pro sua egregia in Deum & Virginem pietate minimè dubitaret, tamen ne Fratres Dominicani, qui ad disputationē inuitabantur, id ægre ferrent, seque nominatim prouocari putarent, (cōtrariā enim sententiam auctore D. Thomæ tuentur eorum plerique) eam thesem induci tollique omnino imperauit. Anno Christi nati M. D. LIII. cū Societas in Hispania, Deo adiuuante, maiorem in modum crederet, grauiā in nostros crimina repente conficta ab iniquis, & Exercitiorum spiritualium præcipuè liber in suspicionem apud sacros Inquisitores magno apparatu artificioque vocatus est; quo nuntio Romam allato, multi auctores Ignatio fuere, vt se suoque omni ope tueretur; accusatorum calumnias & improbitatē in tanto præsertim suæ existimationis ac famæ periculo redargueret. At ille, conscientia testimonio ac Dei bonitate subnixus, nihil extrinuit, remque totam sine vllō tumultu magistratibus cognoscendam reliquit, quorū opera & veritas breui paruit omnibus, & ex eo tempore Societas in iisdem prouinciis felicioris in dies habuit progressus. Nec minor anno insequente in nostros, qui in Gallia versabantur, procella defrauit. Siquidem graui ab aliquot illustribus Theologiae doctoribus decreto proposito, vt que aded lacerata ac tantam in inuidiā adducta Societas est, vt eam nō modò profanum vulgus, verū etiam concionatores ipsi quotidianis probris & conuitiis è superiore loco proscinderent. Ei decreto criminibusque scripto refutandis cū se aliquot è nostris Ignatio paratos offerrent; ac res indigna minimeque toleranda cunctis videretur esse, verbis ex Euangelio desumptis Ignatius: Pacē, inquit do vobis: pacē meam relinquo vobis: neque certamen cum aduersariis vllō pacto suscipi est passus, quod diceret, proculdubio fore, vt ipsa dies & nostrorum innocentia factis probaret, & inimicorū cogitationes & consilia frangeret: id quod nō ita multo post Dei beneficio est factum: nam & accusatio tota breui consenuit, & ipsis criminationibus illustrata Societas radices in iis regionibus egit altiores. Admirabilem verò facilitatem, vel potius animi altitudinem, Romæ ostendit Pater in acerbitatis vicini cuiusdam iniuriis perferendis; namque is, vt nostros in proximam sibi domū immigrasse cognouit; cū Ignatium sociosque, vt alii multi, sine causa pessimè odisset; vna re

valde

valde lætatus est, quòd vendendi suas ædes, quippe nostris valde
 opportunas, & conficiendæ pecuniæ præclaram sibi occasionem
 oblatam putaret. Ergo, vt peregrinum ad condiciones quamlibet
 iniquas cogeret, variis artibus patientiam hominis exercere cõ-
 stituit: ac primùm in atrii cuiusdam interjacentis, quod finibus
 nostris contineri constabat, possessionem impudenter inuasit:
 neque tamen Ignatius eam rem iudicio persecutus est. In id atriu
 deinde pavones, & alia demisit atriilia; quæ obuertis in eam par-
 tem cubiculis nostris molestissimo clangore diu noctuq; obstre-
 perent: nequaquam expostulauit Ignatius; eidem, triclinii parie-
 tes in eam partem luminis causa perforare volenti, per summam
 contumeliam restitit ille: nihilominus quieuit Pater, atque ob
 id ipsum cæco aliquot annos triclinio est vsus. Cùm hæc maxi-
 mè ageret vicinus, vltro Ignatium ac socios tota Vrbe institit
 crimiuari, bipedumque nequissimos & cupidissimos dicere, qui
 in alieno solo, non contenti malè paratæ ingenti pecunia, domi-
 busque per falsam religionē occupatis, possessiones in dies con-
 tinuare, seque ipsum patriis ædibus pænè per vim exturbare cõ-
 tenderent. Quæ res cùm delatæ ad Ignatium essent, non modò
 sedato animo tulit, vt cætera, sed etiam ex eo die Dominum de-
 precari pro aduersario cæpit ardentius. Denique cùm ille diu-
 terna importunitate nostros ad quamlibet iniquum pretiũ per-
 duxisset, & piorum subsidiis domus tandem esset cõempta, ita ex
 ea migravit, vt, quasi mox æquanda solo esset, sic omnia inde fer-
 ramenta, fores, fenestrarum obices, atque ad eò elaborati lapidis
 quidquid potuit, secum asportauerit; neque tamen grauius ea de
 re questus Ignatius est, neque tali homini, aut vlli omnino mor-
 talium, vllò vmquam nomine litē intendit. Neque verò ab ho-
 minibus tantum, sed etiam ab ipsis pænè temporibus, inuictum
 animum præstitit; siquidem nulla vmquam vel domestica ino-
 pia vel publica annonæ caritate adduci potuit, vt cõtra Christi
 consilium de craftino sollicitus esset; aut, qui nomē Societati pro-
 fiterentur, modò ad institutum idonei forent, eos, quanquã in-
 genti pressus familia, repudiaret. Atque hoc eo magis homines
 mirabantur, quòd illo ipso tempore viri locupletes ac principes,
 inopiæ metu, multos è domesticis cõuictoribus non sine rubore
 dimitterent. Itaque cùm ex Ignatio quidã è familiaribus pro a-
 micitia sciscitaretur, quid ita alii diuites & pecuniosi in tantis
 annonæ difficultatibus familiã sumptusque minuerent; contra
 ipse nullis vectigalibus, nullo certo reddito fultus, eandem auge-
 ret? Non satis attendis, inquit ille, quæ sit vis ac natura virtutis

illius, quam in Theologicis virtutibus secundam Apostolus numerat; cui, certis & exploratis in rebus, locus esse qui potest: Spes enim, ut idem ait, quæ videtur, non est spes; nam quod quis videt, quid sperat? Neque verò timendum esse, ne qui aues cali pascit, & agri lilia splendidissimo vestit ornatu, quæ neque serunt, neq; neri, neque in horrea cōgregant; idē suis operariis, in Ecclesia vinea nullo stipendio laborantibus; necessaria ad exigendā vitā alimēta deesse patiatur. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipsa cōuersione multis documentis præclare didicisset; tum verò post suscepta Societatis gubernacula magis magisque experiebatur in dies; quo in genere, ne sim longior, nonnulla subiiciam: Cum in sumptus quotidianos aliquando esset opus præsentī pecuniæ; atque ad nescio quid cōmendum Ioan. Crucius rei domesticæ curator exisset, incerta etiam tum luce quidam ei repente sacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus, illico sese è conspectu proripuit. Ioannes verò, quæ erat simplicitate, ut auri speciem vidit, illusionem ac præstigias diaboli suspicatus, in proximam ad beatam Mariam supra Mineruam sese recipiens, diuinam opem suppliciter implorauit; domum deinde regressus, pecuniā inspectā & forma & materia probam repperit; Dei quæ clementiā ac benignitatem admirans, in ea quæ destinauerat, sine cuiusquam damno vel molestia insumpsit. Idem, cum in magnis rei familiaris angustiis Deo superisque in Laterano supplicasset; in reditu ad Colossæum theatrum illi subito vir quidam ignotus aureos centum in manum dedit, ac statim apparere desit. Quare Ioannes non tantum latitia quàm horrore peresus, pecuniam domum attulit. Ignatius verò gratias quidem egit Domino, sed talibus iam pridē assuetus, nihil rei nouitate commotus est. Rursus nostris pecuniæ inopia laborantibus, quidam è Patribus dum nescio quid exquirat in arcula tomento scrutisque vilissimis plena; nihil minus opinanti venit in manus chartaceū inuolucrum aureis repletum ita nitidis atque micantibus, ac si tum primum ex officina prodirent: quo tam insperato subsidio præsentī egestati peropportunè subuentum est. Quodam die sub vespere, cum domi panes, vinum, ligna penitus defecissent; postridie manè, præter omnium expectationē, à nobili matrona vehes lignis onusta submittitur; ea ligna dū in cella vinaria, ut fit, cōdit ianitor; ianuam domus patentē reliquit imprudēs: recordatus deinde, cum ad occludendum accurrisset, repente modios aliquot frumenti & vini cados in ipso vestibulo reperit: neque adhibita quantavis diligentia unquam rescire potuit, quis ea dona misisset. Hæc igitur &

alia

alia eius
stimam
nam in
curit
fama

IN
I
fed
ra
us d
max
illa
omn
in iis
bat v
coll
sim
ranc
eili
Ad
que
tion
prim
cont
vide
ac m
liqu
cum
hor
loc
qua
offi
pib
dite
iis
suo

alia eiusmodi subinde accidebant, quæ politico supercilio rem estimanti, friuola cuiuspiam fortasse videantur, sed certè & paternam in famulos, Dei providentiam satis declarant; & Ignatii securitatem atque fiduciam ab omni stultitiæ vel temeritatis infamia vindicant.

EIVSDEM RATIO GVBERNANDI.

CAPVT X.

IN consilio capiendo, & rebus gerendis, cum Deum semper, ut dictum est, accurata supplicatione consulere, tum verò (quod mirum forrassè cuiuspiam videatur) non pietatis gustu, sed rationis ductum præcipuè sequebatur: ut non ratione spiritus dulcedo præiret, sed dulcedinem ratio. Hoc enim aiebat vno maxime belluis homines antecellere, quòd hi ratione vtantur, illæ nequaquam. Idem ad exsequenda consilia, quoad fas esset, omnes artes & humana præsidia sic adhibebat, quasi omnem spem in iis repositam haberet; rursus ita Deum orabat, & ex eo pendebat vno, ac si nihil omnino in rebus humanis opis aut perfugii collocaret; atque hoc pacto (quod longè optimum ac perfectissimum est) prudentiam cum pietate iungebat; ipsaque negotia, tanquam onera paribus examinata ponderibus, quamuis difficili ac lubrico itinere, ad opratos plerumque exitus perducebat. Ad consultandum autem illud obseruabat in primis, ut in quaque re semper eius rei peritissimos adhiberet; qua communicatione ac lenitate nimirum assequebatur, ut & rationes iniret optimas, neque in arte sua se quisquam ab eo vel præteritum, vel contemptum, iure conqueri posset. Ac cæteris etiam in rebus videbat etiam atque etiam, ut vniuscuiusque dignitatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur. Petronius erat Pisaurensis, qui ante aliquot annos mortuus est, egregia pietate & virtute presbyter; is, cum tres minores natu germanos fratres ad Societatem suis adhortationibus perduxisset; eum semper Ignatius adolescentulis loco parentis ac præsidis voluit esse: neque de iis grauius quidquam, nisi ex illius auctoritate ac sententia, statui passus est. Ad officia vel negotia, quæ per se obire non posset, cum viris principibus transigenda, viros eligebat, rerum usu ac dicendi copia præditos; atque iis ita vel scripto vel verbis madata dabat, ut liberum iis omnino relinqueret, cum in rem præsentem venissent, suo ipsorum arbitratu cuncta ex re & ex tempore moderari.

Idemque sub vesperam ad se redeunt cuiquam ex iis, cum rei gestæ rationem ab eo reposceret, primum omnium: Satin' (aiebat) ex animi tui sententia? quæ liberalitas hominis & ipsi causæ proderat multum, & suorum illi mirè deuinciebat animos: & eodem ad exequenda negotia perquam alacres promptosque reddebat. Anno post Christum natum MDLIII. cum ad res in Lusitania componendas Michaëlem Turrianum legaret, haud ita pridem in Societatem admissum, licet ei varias præceptiones ac monita ediderit configata litteris; tamen cum probè nosset fidem ac prudentiã viri, non modò permisit, vt, cum in prouinciam peruenisset, suo arbitratu cõsilia rebus aptaret; sed etiã permulta ei dedit folia pura, suo munita chirographo, quibus ille, prout opus esset, quidquid videretur, inscriberet; ac deinde obsignatas epistolas, cuiuscumque expediret, ipsius nomine redderet. atque hanc consuetudinẽ laxè cum procuratoribus ac nuntiis agendi semper magno cum emolumento retinuit. Quin etiã præfectis inferioribus minimè malignè suum cuique ius ac potestatem impertire cõsueuerat: cauebatque diligenter, ne, quæ per eos agenda forent, vsurparet ipse; vel ea re quidquã omnino apud subiectos de illorum auctoritate vel existimatione minueret. Verumtamen iis ita laxabat habenas, vt easdẽ adduceret quoties vellent, nec non in eorum instituta moresque & administrandi genus dissimulanter inquireret. Exstat epistola ipsius ad Præpositum prouinciæ Lusitaniæ, in hanc sententiã scripta; cuius mihi par em hoc loco inserere visum est: Neque verò Prouincialis aut Generalis Præpositi officium est, inquit, minuta quæque, ac temporaria præferim, in administrando sectari: sed cum ad personæ dignitatem honestius, tũ ad tranquillitatẽ animi tutius est, ea præfectis inferioribus delegare, & rei confectæ rationẽ ab eis deinde repetere. Equidem in meo fungendo munere id ipsũ sequor: atque huiusce consilii maiorẽ in dies fructũ capio, quippe cum & labore & sollicitudine leuari me magnopere sentiam. ac tibi quoq; valde sum auctor, vt curas & cogitationes tuas desigas in commodis & salute potissimũ vniuersæ prouinciæ: & in rebus quidẽ singulis ordinandis ac disponendis; cũ opus est, & ipse veriere, & hominum tuo iudicio peritorũ sententiã exquiras; cæterũ ab iisdẽ rebus per te curandis trãs-gendisque vt plurimũ abstineas, sed instar excelsi cuiusdam motoris, orbis tibi subiectos æquabiliter & cum grauitate ciere pergas: à quibus deinde, vt à proximis causis, propria cuiusque effecta proueniant: quod si feceris, & plura, & magis tuo muneri conuenientia, sine tumultu ac trepidatione conseceris.

ris. Præterea illud est in hac ratione commodi, quod si quid in a-
 gendo peccetur, eius peccati præstat in tuis administris, quam in-
 te, residere culpam: ac multo magis decet, quidquid ipsi deliquere-
 rint, corrigi abs te, quam si tu erraueris, (quod perfacile est singu-
 la curiosius persequentis) te ab inferioribus emendari. Quod reli-
 quum est, nobis Dominus IESVS CHRISTVS ad ipsius voluntatem
 & clarè intelligendam & ritè exequendam pro sua benignitate
 lumen ac vires impertiat. Romæ xi. Kalend. Ianuarias M D L I I.
 Hanc Societatis gubernandæ regulam instinctu planè di-
 uino præcipit Ignatius, eamque in omnes partes plurimùm aiebat
 valere. Primum, quod inferiores præfecti, quo plus credi sibi, &
 quo liberalius tractari se vident, eo libentius, ne videlicet huma-
 nitate vincantur, vltro ipsi cum superiore communicent deinde,
 quod multo acrius ac studiosius versentur in opere: nam vt quis-
 que maximè suum habet negotium, ita summam in eius procu-
 ratione vigilantiam præstat. accedit, vt maior sit in dispiciendo
 ac statuendo claritas, maius auxilium Dei; quippe sicut in rebus
 communibus cum vniuersali præposito numen cæleste præcipuo
 fauore conspirat, sic idem propriis cuiusque præfecti muneribus
 suo quodam ac peculiari munere assistit. quorum si facultas &
 auctoritas a superioribus nimis arcè circūscribatur, & quæ per
 hæc tractanda sunt, illi suscipiant; primum ipsa diffidentia o-
 diosa est, & vt in alienis quodammodo rebus, continuo languet
 cit industria, deinde per eam cupiditatem & ambitionem, pecu-
 liaris ille, de quo dictum est, diuinæ gratiæ quasi concursus a-
 mittitur. præterea, cum ad rem bene gerendam & facultas &
 scientia necessariò requirantur, scientia plerumque inest ei, qui
 rem ipsam ex officio tractat, habetque subiectam oculis; huic si
 minuatur ius, & superior ipse, causa non æque bene cognita, rei
 transigendæ se immisceat: in genti profus malo potestas a cogni-
 tione seiungitur: atque hinc nimirum in omni cœtu suspiciones,
 discordiæ, rixæ, cum rectores & curatores non contenti suo mu-
 nere, alter in alterius partes inuadunt: perque summam confu-
 sionem tollitur discrimen officiorum, & ordo ille, quo nihil est
 in hac rerum vniuersitate præstantius. Ad hæc vbi is, qui destina-
 tus est quòpiam, certis alligatur præceptis, rarum est vt quidquã
 è sententia possit efficere. magna enim consilii pars est in tempo-
 re, & nouis quotidie casibus interdum ipsa negotiorum species
 immutatur: quibus in rebus cum religione occupatus animus
 hæret, dum fluctuat apud se, dum cogitur ad absentes referre: in-
 terim, irreparabili sæpe damno videlicet, occasionis præteruolat
 I 5 oppor-

opportunitas. Quæ cum præclare Ignatius nosset, cum suis adiutoribus procuratoribusve, nisi si res aliter postularer, ea quam dixi facilitate utebatur. Itaque & in magnis & arduis plerumque actionibus voto respondebat euentus; & tanta erat ipso regente concordia, is ordinum consensus, vt societas tota vno eodemque spiritu ductuque agi videretur. Benevolentiam & caritatem suorum erga se non solum affabilitate, mansuetudine, cæterisque virtutibus, verum etiam industria quadam alebat: cauebatque diligentissime, ne quid admitteret, cur eorum quispiam ab illo se minus vel diligi vel probari putaret; quod in creando primum Generali Præposito seruauit, vt dictum est; ac deinde retinuit in sufficiendo sibi, cum agrotaret, Vicario Generali: nec non in eligendis, qui Marcello Pontifici maximo, vt item supra dictum est, Pontificis ipsius iussu, in Palatio adhaerent; quam nominationem ad ipsorum Patrum consilium reiecit; ne certos ipse appellando, cæteros ad eiusmodi munere minus idoneos iudicasse videretur. Præterea, si quid pro imperio asperius exsequendum esset; eius inuidiam ad inferiores administratos rejicere solitus est, ipsis videlicet non inuitis; communemque parentem pie ac religiose tuentibus. Qui hominibus cum potestate præsunt, hos cum aliæ fraudes & mala circumstant, tum illud in primis, de quo sanctus Bernardus ad Eugenium: Est item virium, inquit, cuius sit te immunem sentis, inter omnes qui cathedras ascenderunt, sedebis me iudice solitarius, quia veraciter singulariterque leuasti te supra te, iuxta Prophetam: Facilitas credulitatis hæc est, cuius callidissima vulpeculæ, magnorum neminem comperi satis cauisse versutias. Ab hoc igitur scopulo, sicut à cæteris, magnopere Ignatius declinabat: quippe satis ad omnem animaduersionem ipsa varietate suorum temporum eruditus; ac delatoribus ita vnâ aurem præbere consueuerat, vt semper alterâ reo reseruaret absenti. Quin etiam accusatoris ipsius, inter dicendum, gestus, oculos, vultusque omnes attentè obseruabat: crebrisque ac minutis interrogationibus, veritatis eliciendæ gratia, fatigabat hominè: totam deinde rem, si opus esset, per se & per idoneos viros omnibus vestigiis indagabat leniter ac sine tumultu: cauebatque non modò ne quemquam damnaret indicta causa, verum etiam vt ne quid omnino præiudicati ad causæ cognitionem afferret. Illud etiam, in rebus præsertim grauioribus, obseruabat interdù, vt accusatorè iuberet sua manu scribere, quæ deferret: primù quòd hominum naturam pronam esse ad maledicendum intelligeret, & stylum quàm linguam longè faciliùs contineri: tum etiam,

ut si quod mendacium, ut sit, tempore procedente exstitisset, id
 ipso delatoris chirographo teneri & coargui posset. atque hoc
 temperamento fiebat, ut neque si quid gravius accidisset, ignora-
 ret Ignatius, neque innocentes per calumniam aut per factionē
 circumventi vel opprimi sineret. Idem omnes reipublicæ partes
 vigilanter curabat, neque committebat (in quo graviter à magi-
 stratibus ferè peccatur) ut dum vnam amplecteretur, desereret
 alteram. Verùm tamen præcipua quadam fuit observatione in
 hominibus ad Societatem adscribendis, quam ille rem tanti mo-
 menti ducebat esse, ut cum alioquin è custodia corporis evolare
 quam primùm optaret, hanc vnam ob causam in aliquot annos
 propagati sibi vitæ spatia cuperet; quoad nimirum tyrociniū for-
 mula ac disciplina ad Societatis usum & institutum probè con-
 stituta foret. Tyrones autem ille non à naturali quadam bonita-
 te, vel potius tarditate; sed à vigore magis ingenii, & rerum gerē-
 darum adiumentis, legebat: negabatque, qui ad populi negotia
 factus non esset, eundem esse ad ministeria Societatis idoneum.
 Quòd si quis bardum quempià eo nomine obtruderet, quòd ip-
 sum utique è sæculi naufragio diceret evasurum; nihilominus re-
 culabat Ignatius, neminem affirmans è Societate I. H. S. V. dicendū
 esse, qui ad suam vnius, non etiam ad aliorum salutem, & acriter
 & scienter posset incumbere. Quos autem ad probationem ad-
 miserat, eorum spiritum dabat operam ut quàm plurimis expe-
 rimentis cognosceret penitus: neque illos tantùm ad suavē quē-
 dam sensum pietatis (quo imperiti omnia meriuntur) sed ad ve-
 ras ac solidas virtutes erudiebat: ac præsertim (quod sæpe iam di-
 ximus) ut ad nullius rei quamvis cæteroqui laudabilis amorem
 tamquam ad scopulum adherescerent, sed ab omni alia cupidita-
 te vel etiam propensione soluti ac liberi, ex vno tantùm superio-
 rum nutu ac voluntate penderent: neque assuescerent abditos
 eorum sensus exquirere, vel imperitia sciscitari; vel quem, qui-
 bûsve de causis, iidem aut supra cæteros tollerēt, aut etiam infra
 suo arbitrato deprimerent: sed illis omne iudicium & consilium
 à superis datum, sibi simplicitatis & obsequii gloriam esse relictiā
 putarent: essentque proinde ad omnia quamvis ardua & absur-
 da & subita paratissimi. Omnes omnium querimonias perbeni-
 gnè audiebat, ac solabatur verbis humanissimis. atque etiam di-
 ligenter curabat, ut salva religionis disciplina, & Præfectorū di-
 gnitate, unicuique satisfaceret. Neq; verò minori vigilantia & se-
 veritate Præfectos ipsos quàm reliquos omnes in officio cõtine-
 bat; quin etiam tanto plura maioraq; ab illis, quàm ab his, exigere
 solitus

solitus est, quanto superiores inferioribus, gradus & virtutum insignibus, antecellunt. Idem, in respondendo agendoque, simplicitatem ita cum cautione coniunxit, ut satis appareret, alteram alteri non modo impedimento non esse, verum etiam ornamento atque presidio. Suspensa, vel ambigua, vel obscura verba, perplexum de industria incertumque sermonem; uti barbaras artes, & subdola mendacii tegumenta, fideique ac societatis humanae perniciem, semper est detestatus: ac suo monstravit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam & calliditatem interfit.

EIVSDEM RATIO PROXIMOS AD-

IVVANDI

CAPVT XI.

MIRÆ fuit solertia in sollicitandis mortalibus, & à diaboli seruitute ad Christi Domini obsequium traducendis. ac quibus artibus dæmon ad animarum perniciem vititur, easdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad hominum salutem ac beneficium transferebat. Voluntates ac naturas eorum, quibuscum ageret, festinè odorari; ambitiosis splendida, avaris vtilia, voluptuosis iucunda proponere; & suo, quod aiunt, hamo vel esca quemque piscari. Iam in congressu, maximè Principum, id obseruabat in primis, ut sermonis initia illis daret, extrema reseruaret sibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis ineptè vel ad satietatem ac fastidium ageret. Tristem verò & horridam sapientiam (vtrique postquam in lucem hominum prodiit) semper vitauit: cumque philosophiæ nomen ipsum intelligeret, etiam si modestè tractetur, tamen satis odiosum esse per se; nihil in habitu suo, vel in genere vitæ, rarum aut notabile conspici voluit: ac semper sese, quibus rebus honestè ac religiosè potuit, ad comunem consuetudinem accommodauit; neque commisit, ut quod ipse non faceret, id in aliis reprehendere putaretur: proflus ut, eius mores prima fronte vel eminus intuenti, vnus aliquis è populo videretur esse: verum quo propiùs illum inspiceres, quo diutius ac familiarius vterere: eo magis præstantiam virtutesque viri, tanquam odorem ex affricu, sentires: atque id ipsum est causa, cui nostris nullam in vestitu ornatuue religionis iniunxerit notam: sed quo faciliùs in hominum cætus & consuetudinem irrepererè, ac tempestiuus colloquiis vnumquemque adiunarèt, vbi cumque gentium

gentium versarentur, quam modestissimo eius gentis habitu iustificiter incedere: neque vllum dare signum animi à sensu communi vel ab humanitate abhorrentis. Idem valde vituperabat moderatores animarum eos, qui vel vna eademque via, ac ferme quam ipsi tenuissent, ceteros etiam ad studium virtutis conarentur adducere; vel, dumtaxat si quis ad pietatem esset sua sponte propensus, formandum regendumque susciperent: sed ipse nimirum vel ferros & barbaros homines non dubitabat aggredi, sic, ut à singulis quod dabatur acciperet: & quos ad consilia Christi prouehere non posset, certè ad præcepta sensim allicere nitebatur. atque ut bonus agricola non tantum rectas & fructuosas arbores, sed etiã deprauatas neque ita fertiles colit: easque vel ad miniculis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus umbra cælum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum: sic ille, rerum difficultate nequaquam exterritus, dispiciebat in primis quod ingenium qua ratione tractandum esset; iisdemque sæpe morbis, pro varietate naturæ, non diuersas modò, sed etiam contrarias inter se medicinas adhibere consueuerat. Quòd si quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuisset; non ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam perdidisset: sed conscientiæ & officii fructu contentus, acquiescebat in alto Prouidentiæ diuinæ consilio. De spirituum discretionem, (quam ille scientiam habuit maximam) deque moderandis affectibus, multa præcepit egregiè: quæ quoniam exstant scripta, (quem admodum initio diximus) nihil est quòd à nobis hoc loco ingerantur.

VITA EIVS QUOTIDIANA ET DOMESTICA.

CAPVT XII.

SOCIETATI Prepositus, deuera iam ætate; viuendi priuatim hanc ferme normam tenebat. Manè, ut primùm euigilasset, certum tempus dabat precationi & contemplationi bonorum cœlestium: deinde, si sacrificandum illi esset, (quod munus, propter summam animi attentionem, & corporis imbecillitatem, sæpe intermittere cogebatur) sacro, sub vesperam pridie, ad Urbis consuetudinem ordinato, & accuratè præcognitorem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato sacello, nemine præter administrum adstante, contra morè Hispaniensem

nientem elata pronuntians voce. vsque ad eò Ecclesiæ Romanæ ritus omnes & cæremonias adamauerat. A psallendo quamquã inuitus abstinebat, quòd ei propter vim lacrymarum, & frequentem ecstasim, qua corpus mirè affligebatur, eiusmodi officio summus Pontifex nominatim interdixerat. A sacro, si cuius negotii causa prodeundum esset, comite vno prodibat: si minùs, admitrendis audiendisque vel domesticis vel externis operam dabat, serena parique semper, vt diximus, fronte: minimè suspiciosus ille quidem aut timidus, attamen apprimè circumspèctus ac prouidus; vt illi non facilè quisquam posset imponere. Actiones autem omnes è diui Basilii præcepto condecibat tacitæ precatiois sale: seque ipsam, vt dictum est, excuriebat subinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerum vsu contraheret. A prandio, post gratiarum actionem, remissionis causa, de rebus haud ita seriis molestisve sermones habebat iucundos; qui tamen, vt plurimum, ad agendi & gubernandi scientiam facerent. Inde vel actibus publicis, vel subscriptioni lectionique epistolarum, tempus dabat: ac multa etiam, prout res exigeret, sua manu exarabat ipse, tum, si hora suppeteret, suorum acta recognoscebat. à cœna, verò insequentis diei negotia disponebat; accersitisque administris vel procuratoribus, sua cuique separatim dabat mandata; deinde cù eo, quem sibi à secretis elegerat, per otium agebat: eo demisso, ad multam noctem solus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attètus meditantque apud se: postremò, quod supererat temporis, necessariæ tribuebat quieti: id erat spatium horarum circiter quattuor. Cubiculo vsus est perangusto ac tenebricoso: cuius formam nec successores quidem adhuc religionis, vt puo, causa mutarunt. cibi potusque fuit ad eò parcus, vt gustatù funditus perdidisse videretur: nisi si quando pauculis vesceretur castaneis, quibus patrio more puer olim assueuerat. nulli vnquam ferculo, quamuis famelicus ac ieiunus, arrisit: nullum edulit vel condimenti genus cuiquam indixit: nihil vnquam inter edendù est questus: licet per adiutorum incertiam incuriamve cibaria male cocta conditaque: vinum etiam fugiens aut acidum præberetur. nihil deniq; sibi propriè apponi voluit vnquam: & grauitè administrum aliquando puniit, quòd vix racemum vni sibi præter cæteros attulisset. quæ sanè peritus rerum æstimator haud ita leuia duxerit, si hominis vel ætatem ipsam, cui multa dantur, vel infirmitatem valetudinis plura imperantè, vel denique summam inter suos potestatem & licentiam, vt ita dicam, suo arbitrato viuendi, consideret. Mundicias in victu cultuque

sed faci-

sed faciles, & nequaquam exquisitas; cuiusmodi & viatorem & Christi famulum decent: placuitque ei semper, ad alliciendos praesertim homines, ut dictum est, non incompta frugalitas. Ac de Ignatio quidem (quod me non fugit) alia id genus multa narrantur: verum singula persequi necesse non est, tantum ad viri mores virtutemque intelligendam haec pauca libauimus.

PIETATIS OPERA PVBLICE PER EVM
INSTITVTA.

CAPVT XIII.

INTER ipsam Societatis administrationem, cui potissimum inseruiebat, non exiguam partem curarum aliis quoque rebus impertit, atque iis maximè, quæ ad salutem & commodum populi, atque ad splendorem ac dignitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ pertinerent. De curandis ægrotis, & poenitentia sacramento, Innocentii tertii Papæ lex est: Aegrotos, nisi peccata ritè confessos, à prima inspectione medici, nève adeunto, nève curanto. Ea lex cum ipsa desuetudine propemodum antiquata esset, perfecit Ignatius ut salutaris illa consuetudo longo interuallo reuocaretur; visendi tamen spatio in alteram vsque vicem extracto: qua moderatone videlicet, simul & publicæ existimationi, & singulorum animis corporibusque consultum est. Mulierculas à maritis cum pudicitia capitisve periculo dissidentes, matronis ditioribus in officio continendas ac sustentandas diuidere consueuerat: sed cum cresceret numerus, ne cui grauior esset impensa, locum iisdem recipiendis alendisque publicè parare constituit; suumque consilium impertit primoribus ciuitatis, quibus rem ita probantibus, ut nemo tamen se profiteri vellet tam gloriosi operis principem, hanc rationem Ignatius iniit rei ad exitum perducendæ: Ex area templi nostri Petrus Codatius procurator lapides ingentes effoderat, cuiusmodi multi ruinis veteribus continentur. hos igitur lapides in magna rei familiaris inopia vendi, & summam ex iis confici aureorum centum Ignatius imperauit: eam pecuniam cum ad opus inchoandum primus in medio posuisset, tantum reliquis ardorem iniecit, (in sita mortalibus natura properè sequendi quæ inchoare piguit) ut ex voluntaria collatione institutum sit cœnobium, quo eius generis feminae sese reciprent; ibique secure tamdiu delitescerent, quoad compositis controuersis in gratiam cum maritis redirent: atque

idcirco

idcirco cœnobium (vt supra diximus) Malè nuptarum vulgò appellatum est. Ad eius autem loci custodiam atque administrationem Ignatius prorum hominum sodaliter adhibuit, prudenti sanè consilio. Etenim in communem vtilitatem intentus, ne vno dumtaxat munere implicitus teneretur, vt quodque opus ablo- uerat, confestim eius operis procuratione certis atque idoneis hominibus demandata, ipse animum & cogitationem ad alia deinceps atque alia transferebat. Parthenonem etiam sanctæ Catharinæ, cui à Funariis vel à Rosa cognomen est, Ignatius idem instituit. quo in Parthenone puellæ forma eleganti, quarum pudicitia periclitaretur ob angustias rei familiaris, magna præfectorum diligentia conquistæ, interdum etiam pro potestate, si res exigat, è complexu parentum abreptæ, hodie ad centum & quinquaginta sub claustris, & sanctimonialium feminatum disciplina, magno labore & impensa educantur; eademque, simul atque maturum est, vel perpetuæ religioni & castitati sponte se conlecrant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præsidibus persoluta. Non minus laudabile quod sequitur. Cùm plurimorum interdum indolis pueri & puellæ, vt in Vrbe plena peregrinis & aduenis, destituti vel orbi parentibus, miserandum in modum per plateas & cõpita seminudi & egentes errarent; vtriusque sexus & commodis & saluti, eodem Ignatio suadente, prouisum est. Itaque ex eo tempore duabus in aedibus, hoc est sanctæ Mariæ in Aquiro, & sanctorum quattuor Coronatorum, masculi seorsum ac feminae, & gratis aluntur, & rudimentis Christianæ fidei, ac partim litteris partim etiam necessariis ad vsum rei publicæ artibus atque opificiis imbuuntur. Vtriusque autem sexus est hæc re- pestate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domesticas exercitationes, ad funera quoque prosequenda psal- lentes & candidati procedunt; hæc, vbi adoleuerint, vel maritan- tur, vel in sacratarum virginum collegia sese conferunt. Quin etiam, quod olim in patria sua perfecerat, id ipsum Romæ quo- que molitus est: vt vlcerosi ac mendici per compita misere quit- tantes, vnum in locum coacti, publica impensa ex censu & colla- tionibus alerentur, eamque rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxisset, ut pauci potentes nescio quo spiritu im- pulsi, huic tam præclaræ actioni obstitissent. Ad hæc, è quibusdam Hebræorum si cuiusquam Euangelii lumen affulserat, hunc hospiti- o confestim acceptum Ignatius pro sua tenuitate liberaliter ac benignè tractabat, quoad Christianis præceptionibus eruditus baptismatis fonte renascere. neque à procurandis neophyto- rum

rum commodis antè destitit, quàm ex auctoritate summi Pontificis aedes paratæ sunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie masculos seorsum ac feminas, cum aliorum tum præcipuè Gregorii XIII. Pontificis maximi munificentia, largè sustentat. atque etiam (quod expressius caritatis argumentum est) baptizati ex eo loco non antè mittuntur, quàm aut litterarum præstitio, quas interim edocentur, aut artis cuiuspiã, necessaria sibi in reliquam vitam adiumenta parauerint. quo pietatis officio multi ex eadem secta permoti, magno bonorum gaudio, sese quotannis ad Christum adiungunt. Illud verò optimu, quòd ad Catholicæ fidei reliquias in Septentrionali plaga fouendas augendasque, auctore atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali amplissimo, Seminarium clericorum in Vrbe condidit, dato negotio nostris hominibus, qui conquistos bonæ indolis adolescentes Romam ex iisdem regionibus mitterent. atque id Seminarium, siue collegium Germanicum, vt appellant, acerbissimis deinde tempestatibus, ingenti labore ac perseuerantia tutatus Ignatius est; præstantissimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem & litteris & moribus instituendam adhibitis. quod opus & Ecclesiæ Romanæ ornamento & Germaniæ magno adiumento & fuisse & esse hodie vel maximè constat, cum in eius panè collapsi instauracionem & amplificationem idem Gregorius XIII. pro sua præcipua in eas nationes clementia & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modò, sed cæterarum quoque gentium pueros & adolescentes Ignatius, piis ac liberalibus disciplinis imbuendos, (quam vnã expeditissimam emendandi generis humani rationem ducebat esse) per se suosque admonitu planè diuino suscepit: atque ob id ipsum gymnasia, quibus æquè infimi ac summi gratis erudirentur, non Romæ solùm, sed etiam toto panè terrarum orbe constituit, summa adhibita cura, vt ne quid professores nostri, quãuis acutum & plausibile, afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide aberrantes, horrèris, verùm in singulis quæstionibus celeberrima quæque & probatissima doctorum placita sequerentur.

K. QVÆ.

QVÆDAM DE IGNATIO MIRA.

CAPVT XIV.

PRÆTER ea quæ superioribus libris Ignatio ditinere accidisse retulimus, nō pauca de eodem admirabilia prædicantur; quorum aliqua nobis hoc loco exponere visum est. Recenti conuersione, Hierosolymam petens, dum Barcinonæ transmissionem expectat, interea diuinam rem, sacras conciones, & alia religionis officia quàm accuratissimè obire non desistit. Accidit autem aliquando, vt cùm in templo verbum Dei audiret; conspicata hominem femina princeps, peregrini habitus fœci plebis immistum, videre sibi visa sit eius caput ac faciem eximio quodam fulgore splendentem, idque tanta sua cum animi voluptate, vt quamquam inuita ac repugnans modestiæ causâ, tamen ab eo aspectu oculos nulla ratione posset auertere. Igitur concione dimissa, nihil ei fuit antiquius, quàm vt mariti permisso peregrinum per idoneos homines oppidò conquisitum hospitio acciperet; quidomum ingressus, percunctantibus illis, quis aut cuias esset; peregrinari se Hierosolymam dixit, neque de seipso verbum vltra addidit: verum enim vero sermonem de rebus diuinis instituēs, omnes, qui aderant, cælesti quodam solatio letitiaque perfudit. Qua re vehementius etiam permoti, operam dedēre, vt nobilis quidam vir, ipsorum propinquus, in Italia traiecturus, vnà cum Ignatio conscenderet, rati, nauigium vniuersali vectore perire non posse; neque eos sefellit opinio: siquidem alia nauis, cùm eodem ferè tempore vela fecisset, nō longe à portu vi tempestatis absorpta est; at verò qua Ignatius vehebatur, celerissimo cursu Caietam incolumis tenuit; post reuersionē vero, dum Barcinonæ, vt initio dictum est, Grammaticæ rudimentis operam dat, res accidit ad viri sanctitatem illustrandam haud leuis momenti. In parœcia beatæ MARIÆ, cui à Mari cognomen est, ad plateam Lullianā, Lyssani duo fratres de patrimonio ditius litigauerant. Ac denique à iudicibus lata sententia, is qui causa ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam desperationem redactus, impulsu dæmonis è cubiculi trabe laqueo se suspendit: ea re cognita vicini ad tetrum illud spectaculum confluunt, mirantes hominis facinus, miserantes insaniam. Id simulatque Ignatius audiuit, confestim aduolat, pendentem ex infelici rigillo restem præcidit, hominem vel cadauer potius collocari iubet.

in lectulo; deinde seorsum nixus genibus pro salute ipsius Deum orare non sine lacrymis institit. Res mira; deprecante Ignatio, cunctis qui aderant in lectulum obuersis, & expectatione suspensis; miser ille repente sustulit oculos, vocisque vsu catenus duntaxat recepit, quoad vocato celeriter in id sacerdoti peccata ritè confessus; ac demum expiatus, animam è Tartari faucibus ereptam Domino reddidit; cuius rei fama totam urbem finisque; illos magna cum omnium admiratione peruasit; & supersunt hodie, qui meminertint: a quibus ego id ipsum Barcinone diligenter quaesivi. Ac multo post, Romæ, constituta iam Societate, aliud non minus mirum Ignatio contigit. Cum Alexando Perronio, cuius antè meminimus, & medico & philosopho insigni; magnum vsu amicitiamque contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando vicissim ipse visendi causa cum adisset, quamquam alieno tum tempore, tamen pro familiaritate a domesticis introductus, occlusis fenestris in lectulo quiescentem inuenit: & ex tenebris ratus hominem sopori sese dedisse, suspensio vestigio tacitus adrepens, puluino sensim assedit; ac nihilominus Alexander è somno excitatus, & repente Felicitatem uxorem inclamans: Quis nouus hic splendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculum cõplet? At illa simpliciter, id quod erat, vnum Ignatium introisse respondit. Tum Alexander, homo grauis & prudens, non dubio argumentò viri sanctitatem interpretatus, ex eo die Ignatiùm, tamquam humano fastigio celsiorem, magis magisque suspexit: totamque deinde rem ipse mihi aliisque serio exposuit. Parisiis, Michael quidam Hispanus, quem Romæ deinde falsæ criminationis ministrum in Patres fuisse diximus, impatienter ferens patronum suum Franciscum Xauerium è medio honorum cursu ad studium humilitatis Christianæ traductum fuisse, ira percitus, Ignatiùm, utpote eius rei auctorem, interficere omnino constituit: cumque in hospitium ipsius vltro inuasisset, strictoque, iam gladio scalas furibundus ascenderet, diuina repente voce perterritus: Quò tendis infelix: retulit gradum, totaque re cõscientia victus postmodum ipse confessus est. Anno à virginis partu M. D. LIV. Rodulphi Pii Cardinalis opera, Societatis collegium ad Lauretanam aedem institutum est; acciditque, ut domus nostris ad habitandum attributa, lemuru terroribus & faunorum ludibriis admodum esset infesta; cumque, noctu præsertim, modò hi modò illi, detractis è cubiculi stragulis, vel insolito quodam cachinno excitati per cæcas tenebras trepidarent; ad eam pestem auertendam multa nequicquam experti, denique per epistolam ad sacrificia & preces Ignatii, tamquam ad sacram

anchoram communi consensu confugiunt. Ille te cognita, Deū
 attēte precatus, rescripsit sociis, bono essent animo, Diuino pre-
 fidio freti, (quod in tali re fecerat ipse non semel) dēmonum ter-
 riculamenta nihili ducerent. Mirum dictu, recitatis litteris, om-
 nes confestim ea molestia spectrisque non modò in præsens, ve-
 rùm etiam in posterum liberati sunt. Cùm Ignatii defuncti cor-
 pus exequiarum causa iacēret in feretro, Bernardina quēdā Ro-
 mana, filiam strumis iamdiu laborantem, quam arte nulla me-
 dici sanare valuerant, ad osculandas mortui manus admouere
 vehementer optabat, certam ex eo contactu, filiā valetudinem
 sibi pollicita: sed cùm præ turba, impetu sæpe capto, puella num-
 quam ad feretrum accedere potuisset, denique mater, quippe
 quam filiā caritas valentiorē audacioremque reddebat, non
 antè destitit, quam ex Ignatii vestimentis frustulum adepra esset
 frustulum virginis collo simul atque alligatū, velut præsentis mi-
 nistris ope, morbus euauit: cuius miraculi rumor cunctis, vt pat-
 est, admirantibus longè lateque manauit. Ac ne prophetia quid-
 em insigni dono caruisse putandus Ignatius est, siquidem ali-
 qua partim abdita aperuit, partim longè à cōspectu remota mō-
 strauit, partim etiam multo pōst futura sine vllō errore prædixit.
 In iis Barcinone Ignatium maximè coluere, ac præcipuum ex-
 ius consuetudine & monitis fructum vtilitatemque cepere, v-
 dua quædam fuit nomine Agnes, è Paschala familia, hac cum
 cætera caritate Ignatium adiuuit, eiusque sustentauit inopiam,
 tum Parisios proficiscentem ad vsque templum S. Andreæ ita
 millia ab vrbe passuum officii causa profecuta est vnā cum Ioan-
 ne filio, optima spe summæ virtutis ac pietatis adolescētulo. Hic
 in digressu cū oscularetur Ignatius, ei que præcepta in reliquā
 vitam paterna daret: Cur, inquit ille, cū alii abs te exculti, v-
 que monitis incitati, vel CHRISTI consilia sint sequuti, vel ceteri
 in virtute magnos progressus effecerint, me vnum, parens opti-
 me, rudem informemque destituis? quid misero mihi te ablen-
 futurum est? Atqui bono animo esto, fili, respondit Ignatius, ne-
 quaquam tibi deerit exercendæ patientiæ de que DEO bene me-
 rendi materies. namque vbi adoleueris, vxorem duces, multisque
 incommodis afflictaberis, quæ te solui deliciis & in auxilio diu-
 no implorando torpere minimè patientur. Neque absfuit diu-
 fides; siquidem post aliquot annos ille contracto matrimonio
 multos suscepit liberos; cumque haud ita diues esset, debitorum
 fraude, quibus non exiguam pecuniæ summam crediderat, reli-
 miliaris naufragium fecit, hodieque confecta iā ætate senectusque
 fami-

familiarumque suam quotidianis laboribus ægre sustentat. Eius deinde Agnetis mortem, Barcinone sanctissime obitam, Romæ Dei monitu præsentit Ignarius, ut litteræ Antonii Araozii, qui morientis viduæ affuerat, nihil ei super illa re noui postmodum attulerint. Quidam haud ita pridem in Societate versatus, cum ex imposito sibi munere tanta molestia afficeretur, ut somnum capere vix posset, ac de repetendo sæculo cogitaret; Ignarius rem diuinitus odoratus, adolescentem nocte intempesta è lectulo vocari ad se iussit, alioqui fratrum necessitatibus mirum in modum parcere solitus. Is cum animo valde perturbato venisset, ficta persona quesivit ex eodem Ignarius, si quis hac vel illa tentatione sollicitaretur, quidnam ei consilii daturus esset? ac per eam sermocinationem omnes illi obstupescenti sensum eius animi recessus ac latebras patefecit simul, & perturbaciones admirabili dexteritate sedauit; eodemque charitatis officio erga alios quoque multos pari perspicacitate perfunctus est, qui cum suis morbos propter incertam aperire non possent, vltro iis ipse ante medicinam & genus ægritudinis & causas detegebat. Vicetia, Fabro & Lainone comitibus, dum ex voto finem anni vertentis expectat, cæteris item Patribus ob id ipsum Veneta ditione dispersis, repente affertur, Simonem Roterigium, Bassani, grauissima febre correptum, in extremo versari vitæ discrimine; quo nuntio percutsus Ignarius, licet ipse quoque febricula teneretur, tamè illico surgit, ac Iacobi Lainis, qui grauius laborabat, cura piis hominibus demandata, sequente Fabro se pedes in viam dat, eodemque die passuum octodecim ferè millia confecit ea quidem celeritate, ut precedentem vix Faber consequi posset. Cumque ex itinere, de Simone sollicitus, orandi causa paullulum è semita diuertisset, supplicatione peracta, sensit auditas preces: atque ad Fabrum rediens, pro certo affirmavit, Simonem è morbo euasurum; ad quem venit, arctè complexus hominem, læta omnia sperare & certam sanitatem expectare iussit. Nec sanè frustra: quandoquidem Simon paulo post, contra omnium opinionem, pristinae valetudini redidit: atque id beneficium hodieque secundum Deum Ignatio sese acceptum referre testatur. Haud longè à Bassani; in omnibus loco edito templum cernitur beati Martyris Viti, ex quo in subiectam conuallem despectus est cum cætero cultu visendam, tum crebris aquarum è Medoaco amne deriuationibus. Id templum eo tempore tuebatur solitarius quidam, Antonius nomine, vir doctrinarum expertus & idiota quidem ille, verum tamen seuerus & grauis, & ipso totius corporis atque oris habitu venerabilis; ac pro-

inde apud illas gentes magna virtutis & sanctitatis opinione. Et Ignatium nihil insignis præ se ferentem, elato supercilio (ut ipse postea fatebatur) continere apud se cepit, ac parvi facere; quoad intentius aliquando supplicanti demonstrare dignatus est Dominus, qui vir & quantus esset Ignatius, quam quæ multorum ad iumentum & salutem diuina providentia destinatus; ex quo sua ille temeritatem dolenter accusans, Ignatium studiosè deip colere atque obseruare instruit. Per eisdem fortè dies quidam ex Ignatii sociis, partim anachoretæ consuetudine partim etiam ipsius loci amœnitate captus, ita cogitare cepit apud se; Hem, Ignatii comites, vexatis tanto labore, tanta rerum omnium difficultate corporibus, de animorum insuper salute periclitamur: ratio, quæ extulimus domo, mentem spiritumque referimus: nimium pulveris sordiumque campestri hoc opere exercitatione colligimus; ac cæteris quidem maior forsitan gratiæ diuinæ fiducia, plus viri fuerit ad obuia quæque superanda: mihi verò meæ infirmitatis præclarè conscio nonne conducatur, procul negotiis tumultibusque cælestem in terris vitam vna cum hoc sancto eremi cultore transigere? & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hac apud se identidem reputanti occurfabant ex altera parte Ignatii caritas, dulcedo sociorum, cepta communia, datæ dextera, & deserendi nefas. Eiusmodi cogitationum æstibus cum aliquandiu fluctuasset; denique consultandi causa ad anachoretam ipsius adire constituit; sed nequaquam cessit illi res è sententia; quippe vix dum extra oppidum extulerat pedem, cum ei vni spectrū est obiectum, armatus vir, trucibus oculis, stricto gladiominitans. Exterruit primò ea species hominè; dein impetu capto cum nihilominus pergeret; iratus ille ac furens in obuium irruere visus. Tum verò peregrinus haud dubie terga dat, ac sine respectu in oppidum auolat, mirantibus incolis quod tam effusè fugientè aspicerent, nemine persequente. At ille a præcipiti cursu non ante desinit, quam in ipsius Ignatii diuersorium sese cum insana trepidatione coniecit. Cui renidens Pater (totam quippe re Deo reuelante cognorat) Siccine titubas? inquit: Modicæ fidei, quare dubitasti? Qua ille interrogatione, & in præsentia valde cõpunctus, & in posterum, ne ab instituto deficeret, magnopere confirmatus est. Cuiusmodi loan. Codurius, è primis Patribus vnus, è graui morbo in vltimè vitæ periculum esset adductus: ad rem diuinam pro socii salute facendam Ignatius ad sancti Petri in Monte aureo petiit: cuius & loci & Apostoli, ut supra diximus, præcipua quadam religione tenebatur; cum ad medium ferè peruenisset pontem Ianiculensem, qui

qui Sixti pons hodie dicitur; sublatis intentisq; repente in cælum oculis, retulit pedē attonito similis; ac deinde cōuersus ad comitem (is erat Baptista Viola Parmensis, ex quo hæc ipsa cognoui) Domum redeamus, inquit: Codurius noster migravit e corpore. Creditus est Ignatius ex illo stupore, & si derum intuitu, & repentina reuersione, vt olim Hozii, sic tum Codurii animā vidisse cælum intrantē: licet iustis fortasse de causis de hoc celauerit, quod iustas irem ob causas de illo non reticuerat; nā & id ipsum alius aspexisse ferebatur, & ex horarum ratione cōpertum est, eo ipso temporis momento Codurium exspirasse: & alioqui non fuit, cur amicissimi viri cognito excessu domum extemplo reuertetur, vel ad piaculare sacrum eius causa de more faciendū rectā pergere omitteret. Id autē accidit annō post Virginis partum M D XLI. quarto Kalend. Septembr. Eodem ferē loco deinde quiddam aliud accidit non ab simile. Cū Stephanus Barocius Nouocomensis, qui viuit adhuc, periculoso morbo implicatus teneretur, & cunctis de illius vita sollicitis, Ignatius pro viri valetudine in eadem illa quam diximus æde sancti Petri in Monte aureo perlitasset; in reditu comitē lato vultu compellās (is fuit Petrus Ribadeneria Tolertanus, qui hæc ipsa mādauit litteris) non moriturum ex eo quidem morbo Stephanum constanter asseueravit; nec vana fuit prædictio: siquidem haud ita multo post ægrotus non sine magna omnium admiratione conualuit. Cū Patavii nostris ad gymnasium, & reliqua Societatis munera, sanctæ Mariæ Magdalænæ templum & eius templi vectigalia tribuisset Andreas Lipomanus egregia pietate vir, cuius mentionem antea fecimus; de ad eunda loci possessione graue certamen à nobilissimis viris iniectū est. Venetiis tū Laines & Salmerō Societatis causam agebant; ii ad rē perficiendam omni conatu nequāquam adhibito, cū aduersariorum potentia valde premerentur, ac pænē ab incepto desistere decreuissent; postremō (quod vnum reliquum videbatur esse perfugium) per litteras totam rem Ignatio commendant. Ille, cū quinta circiter feria litteras accepisset, postridie (qui dies erat natalis Deiparæ Virginis) re diuina peracta, respondit CHRISTI causam ne desererent; eodem adiuuante, voti compotes fore, nec vana fuere promissa: quippe, re in Senatu diu multumque agitata, denique possessio nostris adiudicata est cunctis ferme suffragiis: atque à peritis rerum æstimatoribus non leue miraculum est habitum, in eiusmodi ciuitate, à duobus ignotis & peregrinis hominibus, clarissimorum ciuū opes & gratiam superatam fuisse.

132. IGNATII VITÆ LIBER TERTIVS.

Paulo IIII. Pontifice maximo, cum inter bellicos tum ultus vir quidam princeps, qui nuper est mortuus, Collegii Germanici tutelam ac patrocinium, oneris & impendii gravitate defatigatus, abjicere cogitaret, idemque auctor esset Ignatio, vt, ne in re iam desperata ac panè collapſa diutius operam & oleum perderet; sanè fortiter Ignatius illi respondit: Faceret ipse quod veller: se quidem, quoad viueret, eam procurationem numquam esse depositurum; neque verò dubitare se, quin tam præclare inchoatum opus diuinâ prouidentia conseruatura esset; ac datura aliquando Pastorem, qui non modò necessarius, verum etiam copiosus ad victum cultumque vestigalibus id Collegium instrueret. Per eadem ferè tempora vir quidam pecuniosus, templi nostri miseratus angustias, ad eum nobis ædificare voluit laxiorem, sed cum in descriptionem quandam suam sequeretur, cum dignitate quædam illam & elegantia, verumtamen ad religionis nostræ vsus parum idoneam, Ignatius piæ viri voluntatem vtique accepit, eoque, vt debuit, gratias; rem verò ipsam animo fidenti reiecit, quod sibi compertum esse diceret, non defuturum olim, qui templum nostris muneribus accommodatum exstrueret. Quarum duarum præfensionum alteram Gregorii XIII. Pontificis maximi summa, vt dictum est, pietas atque benignitas, alteram Alexandri Farnesii Cardinalis amplissimi eximia religio & regia planè magnificentia comprobauit. Alia item de Ignatio miranda narratur quæ quia mihi haud satis explorata sunt, necesse non habui describere; præsertim quòd clarorum hominum sanctitas non in signis atque miraculis, quam caritate in Deum & vitæ innocentia continetur.

IN IGNATII VITAM CAPITULVM INDEX.

LIBRI PRIMI.

O RTVS Ignatii & educatio. Cap. I.	5
Conuersio eius ad Christum. Cap. II.	7
Ad Montem serratũ religionis causa proficiscitur. Cap. III.	10
Acta eius in Monteferrato. Cap. IV.	15
Ardores eiusdem in studio pœnitentiæ. Cap. V.	16
Molestia scrupulorum & tentationum eiusdem. Cap. VI.	17
Ignatii profectus in spiritu. Cap. VII.	21
De studio collato ad proximos adiuuandos. Cap. VIII.	21